

Kronika działalności Muzeum Historycznego Miasta Krakowa 1999–2002

Okres ten w działalności muzeum należy do stosunkowo udanych. Zrealizowano większość planowanych zadań zarówno administracyjnych, jak merytorycznych. W pierwszym okresie minionego czterolecia koncentrowano się na przygotowaniu obchodów 100-lecia muzeum (grudzień 1999). Następnie skupiono się na zagadnieniach związanych ze stanem lokalowym, przygotowaniem planów remontu głównej siedziby – Pałacu „Krzysztofor” oraz niezbędnych działań konserwatorsko-remontowych, często o charakterze awaryjno-ratunkowym, w oddziałach muzeum. Nadzór nad remontami, choć zajmował bardzo dużo czasu, nie miał ujemnego wpływu na poziom pracy merytorycznej.

Z najważniejszych prac remontowych należy wymienić przede wszystkim ukończenie konserwacji arkad Galerii Pałacu „Krzysztofor” i zabytkowej fontanny oraz uporządkowanie podwórca. Te ostatnie, poprzedzone badaniami archeologicznymi, objęły zmianę i udrożnienie sieci kanalizacyjnej, izolację antywilgotnościową ścian piwnic, ułożenie nowej nawierzchni dziedzińca. Ze względu na wysoki koszt, prace mogły zostać wykonane dzięki dotacji Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa (SKOZK). Ich ukończenie stworzyło nową przestrzeń dla działalności muzeum – dla celów wystawienniczych i organizacji imprez.

Poważnymi remontami objęto również inne obiekty. Dzięki włączeniu do miejskich planów waloryzacji najwybitniejszych zabytków naszego miasta dwóch obiektów użytkowanych przez muzeum, przeprowadzono gruntowną konserwację Barbakanu oraz elewacji Starej Synagogi. Prace te sfinansowano ze środków SKOZK. Z dotacji Gminy Kraków przeprowadzono pierwszy etap osuszania murów Kamienicy Hipolitów (odcinki od strony podwórca) oraz zmianę nawierzchni dziedzińca tego obiektu. Prace prowadzono pod nadzorem Zarządu Budynków Komunalnych, który sprawował funkcję inwestora zastępczego. Ponadto wykonano szereg istotnych, choć drobniejszych prac naprawczych w następujących obiektach: Stara Synagoga – odwilgocenie i malowanie ścian Sali Kobiet, modernizacja instalacji centralnego ogrzewania, remont nawierzchni przed wejściem, Celestat – modernizacja instalacji przeciwpożarowej, naprawa dachu i rynien, Dom pod Krzyżem – wymiana czujek przeciwpożarowych, wymiana części dachówek nad wejściem, Dom Śląski – odwilgocenie cel oraz wymiana okien w sali wystawowej, Zwirzyński Salon Arty-

styczny – remont toalet, malowanie sal ekspozycyjnych oraz stolarki okiennej, konserwacja pokrycia dachowego. Remont w ostatnim z wymienionych obiektów prowadzono przy udziale finansowym Rady Dzielnicy VII, która sfinansowała większość prac. Wykonano także drobne prace wewnątrz Pałacu „Krzysztofor”, takie jak: naprawa dachu, odciążenie strychu, modernizacja sanitariatów I piętra. To ostatnie zadanie zrealizowano dzięki finansowemu wsparciu Towarzystwa „Pro Museo”.

Jak już wspomniano, prace administracyjno-remontowe, choć bardzo ważne, nie osłabiły tempa działań placówki. W pierwszy roku objętym sprawozdaniem, uwagę skoncentrowano na jubileuszu powstania muzeum. Główny akcent położono na przygotowanie wydawnictw, które podejmując ważną problematykę dziejów miasta, wychodziłyby od kwestii zbiorów muzealnych, bądź łączyły się z przeszłością naszych budynków. Na główne jubileuszowe wydawnictwo wybrano monografię autorstwa dr Celiny Bąk-Koczarskiej poświęconą mieszkańcom jednej z najciekawszych budowli Krakowa – Pałacu „Krzysztofor”. Ograniczone możliwości finansowe spowodowały, że wydanie innych pozycji mogło być zrealizowane jedynie dzięki współpracy z kolejnymi oficynami. Jubileuszowi muzeum i jego założycielom dedykowane były też książki *Kraków wczoraj* autorstwa Wacława Passowicza i Ewy Gaczoł oraz album Janusza Podleckiego i Witolda Turdzy *Kraków dawniej i dziś*. Przypomnieć należy, że jubileuszowy charakter miały wydane wcześniej (1998) prace: Janusza Tadeusza Nowaka, Marii Zientary i Wacławy Milewskiej *Legiony Polskie Józefa Piłsudskiego*, Elżbiety Firlet *Najstarsza panorama Krakowa* oraz praca zbiorowa pracowników muzeum pod redakcją Michała Niezabitowskiego i Wacława Passowicza *Zagadkowy Kraków*. W jubileuszowym roku oddano publiczności po zmianach scenariuszowych i aranżacji plastycznej ekspozycję stałą *Z dziejów i kultury Żydów krakowskich* w Starej Synagodze.

Program ekspozycji czasowych tego roku stanowił kontynuację przyjętych wcześniej zasad. Najcenniejszym osiągnięciem wystawienniczym była ekspozycja prac Juliusza Kossaka, zorganizowana w stulecie śmierci artysty oraz wystawa *Miasto w sztuce współczesnej*, w której podjęto próbę ukazania, w jaki sposób w ciągu ostatniego półwiecza artyści postrzegali miasto, ten fenomen ludzkiego osadnictwa. Jubileusz muzeum stał się okazją do uroczystego spotkania, na które zaproszono muze-

Uroczystość stulecia MHK, sala Fontanowska Pałacu „Krzysztofora”; przemawia dyr. MHK A. Szczygiel, w prezydium od lewej: M. Apostoł – przew. Komisji Informacji, Promocji i Współpracy RMK, P. Boroń – przew. Komisji Kultury RMK, J. Lackowski – przew. Komisji Oświaty RMK Krakowa, fot. J. Korzeniowski

alników z całego kraju oraz najwyższe władze państwa, województwa i Krakowa. Uroczystość otworzył dyrektor MHK Andrzej Szczygiel, który przedstawił referat omawiający historię i dzień dzisiejszy naszego muzeum. W trakcie spotkania minister kancelarii prezydenta RP Barbara Labuda odczytała adres wystosowany do muzeum przez prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego, następnie przedstawiono listy premiera rządu RP Jerzego Buzka i ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Andrzeja Zakrzewskiego. Gratulacje i podziękowania muzeum za dotychczasowe osiągnięcia i życzenia dalszych sukcesów złożył prezydent Krakowa Andrzej Golaś. Listy gratulacyjne przesłali m.in.: wicewojewoda Jerzy Meysztowicz, marszałek Województwa Małopolskiego Marek Nawara, przewodniczący Rady Miasta Krakowa Stanisław Handzlik, wiceprezydent Krakowa Teresa Starmach, prezes Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa prof. Jerzy Wyrozumski, dyrektorzy Muzeum Narodowego w Krakowie – Tadeusz Chruścicki i Zofia Gołubiew, dyrektor Muzeum Żup Krakowskich w Wieliczce Antoni Jodłowski, wicedyrektor Zamku Królewskiego na Wawelu Jerzy Petrus, dyrektor Archiwum Państwowego w Krakowie Sławomir Radoń, dyrektor Muzeum Etnograficznego w Krakowie Maria Zachorowska, dyrektor Muzeum Archeologicznego w Krakowie Jacek Rydzewski, dyrektor Muzeum Okręgowego w Rzeszowie Sylwester Czopek, dyrektor Muzeum w Bochni Jan Flaszka, prezes Związku Artystów Plastyków Janusz Stokłosa, dyrektor Okręgu Poczтового w Krakowie Jerzy Spolitakiewicz. Wyróżniający się pracownicy otrzymali nagrody i dyplomy. Po części oficjalnej odbyło się koleżeńskie spotkanie przy lampce wina.

Następne lata również obfitowały w znaczące sukcesy wydawnicze i ekspozycyjne. Szczególnie bogaty był pod tym względem rok 2000. Wtedy to dzięki wsparciu Komitetu Kraków 2000 zorganizowaliśmy kolejną ekspozycję z cyklu *Skarby krakowskich klasztorów – skarby św. Franciszka*. Wystawie tej towarzyszył obszerny katalog, sumujący dorobek dotychczasowych prezentacji, w trakcie których pokazaliśmy zbiory dziewięciu klasztorów. Katalog sfinansowało Biuro Festiwalowe „Kraków 2000”, które było też sponsorem wydawnictwa towarzyszącego kolejnej ciekawej ekspozycji tego roku – *Potęga obyczajów*. Wystawa, prezentowana w sa-

Otwarcie wystawy Forteca monarchów. Cracovia Regni Poloniae, przemawia dyr. A. Szczygiel, z lewej wiceprezydent Krakowa T. Starmach, z prawej kurator wystawy D. Radwan, fot. J. Korzeniowski

lach Starej Synagogi, była poświęcona ukazaniu uniwersalnych wartości tkwiących w religijności, obyczajowości i kulturze Żydów. Nie sposób, omawiając najwybitniejsze dokonania 2000 roku, nie wspomnieć również o wystawie *Forteca monarchów*, ilustrującej związki królów z ich stolicą – Krakowem. Niezwykły klimat miała ekspozycja pokazująca refleksje Sławomira Mrożka na temat kondycji człowieka – *Człowiek w rysunkach Sławomira Mrożka*. Inny charakter, choć nawiązujący do humorystycznego spojrzenia na życie, miała wystawa zorganizowana wspólnie z Domem Norymberskim *Kabaret – magia sztuki*. Była ona ciekawa nie tylko dlatego, że publiczność krakowska zobaczyła interesujące materiały z muzeów Austrii i Niemiec, ale przede wszystkim z powodu ukazania kulturowego związku sztuki kabaretu „Zielony balonik” ze sztuką europejską owego czasu.

Do już przedstawionych należy dodać, organizowane jak co roku, interesujące ekspozycje z cyklu *Z pracowni naszych artystów* oraz niezmiennie ważną dla rozumienia twórczości znakomitego krakowskiego artysty Allana Rzepki wystawę *Malarstwo w teatr uwikłane*.

Obecność kardynała Karola Wojtyły w życiu Krakowa manifestowała się w rozmaity sposób. Miała ona charakter wielowątkowy. Z krakowskim Bractwem Kurkowym łączyły Go nie tylko osobiste kontakty, ale i tradycja rodzinna. Właśnie związkowi Jana Pawła II z Bractwem Kurkowym była poświęcona ostatnia z wystaw 2000 roku, którą należy przypomnieć. Wystawie towarzyszył obszerny, erudycyjny katalog odnotowujący w sposób wyczerpujący wszystkie śla-

Galeria Teatralna – otwarcie wystawy: 35. lat Teatru STU, na pierwszym planie K. Jasiński, fot. R. Korzeniowski

dy łączące Ojca Świętego osobiście i rodzinę z krakowskim Towarzystwem Strzeleckim.

Obok wymienionych, bardzo obszernych katalogów i przewodników, będących naszą chlubą, warto przypomnieć niektóre inne publikacje, które ukazują, jak wiele różnorodnych zagadnień z historii Krakowa było przedmiotem zainteresowań i badań pracowników naszego muzeum. W pierwszym rzędzie należy wymienić monografię *Z dziejów Krowodrzy*, której współautorką i redaktorem jest Małgorzata Niechaj. Nie można też pominąć kolejnego tomu *Małopolskiego słownika działaczy niepodległościowych*, autorstwa m.in. Andrzeja Kulera, Magdaleny Kurowskiej, Teodora Gąsiorowskiego. Wielu pracowników muzeum uczestniczyło w opracowaniu haseł *Encyklopedii Krakowa* (Eugeniusz Duda, Elżbieta Firlet, Piotr Hapanowicz, Grażyna Lichończak-Nurek, Michał Niezabitowski, Wacław Passowicz, Witold Turdza, Jacek Salwiński).

Z wystaw przygotowanych w 2001 roku na przypomnienie zasługuje w pierwszym rzędzie ekspozycja z okazji jubileuszu 35-lecia Teatru STU, założonego w 1966 roku przez Krzysztofa Jasińskiego; teatru, który stał się pokoleniową legendą.

Następną wystawę zorganizowaliśmy po to, aby zwrócić uwagę krakowian na losy zagrożonego Kopca Tadeusza Kościuszki. Ten górujący nad miastem symbol niezłomności narodu, podejmującego walkę o niepodległy byt, który przetrwał rozmaite burze i zawieruchy dziejowe nagle znikł z oczu krakowian. Wystawa *Znak wiecznotrwałości* przypominała historię budowy i trwania kopca, jego miejsca w narodowej legendzie, była też apelem do społeczeństwa wzywającym do jego konserwacji i odbudowy po zniszczeniach spowodowanych katastrofalnymi opadami.

Z innych ekspozycji, na które warto zwrócić uwagę, to – obok stale przywoływanych cykli *Z pracowni naszych artystów* i *Skarby krakowskich klasztorów* – wystawa poświęcona Halinie Gryglaszewskiej, znakomitej aktorce, dyrektor, reżyserowi i pedagogowi, jednym słowem gwiazdzie scen krakowskich, z którymi związana jest od 50 lat.

W dorobku wydawniczym tego roku najznaczącą pozycją było *Od rajców do radnych* Małgorzaty Niechaj, będąca syntetyczną historią krakowskiego samorządu. W tym roku ponadto udało się po raz pierwszy opublikować materiały z sesji towarzyszącej ekspozycji poświęconej zbiorom księży Misjonarzy. Wydawnictwo to zawiera teksty dziewięciu refe-

ratów. Pracownicy muzeum opublikowali też w wydawnictwie przygotowanym z okazji IX *Europejskich dni dziedzictwa kulturowego – Kraków 2001* teksty informujące o zbiorach militariów, dziejach Ogrodu Strzeleckiego i Bractwa Kurkowego oraz Barbakanie – średniowiecznej fortyfikacji Krakowa (Grażyna Lichończak-Nurek, Aleksandra Radwan).

Rok 2002 zapisał się wzmożoną aktywnością wystawieniczą oraz drukiem kilku interesujących katalogów i monografii. Spośród wystaw tego roku za najciekawsze uznać należy m.in. pionierską ekspozycję prezentującą *Dzieje radia w Krakowie*, na której zgromadzono ponad 300 eksponatów, w tym najstarsze polskie radioodbiorniki. Wystawę zaprezentowano publiczności w udostępnionych na ten cel salach Muzeum Narodowego. Drugą znaczącą wystawą była ekspozycja prac ucznia krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych oraz uczelni monachijskich i paryskich – Józefa Deskura, zaliczanego do najwybitniejszych symbolistów. Artysta nie oglądany w Krakowie od wielu lat, został przypomniany dzięki inicjatywie radnego dzielnicy VII Stanisława Deskura. Ekspozycja zyskała bardzo dobre recenzje. Najwięcej satysfakcji przyniosła nam jednak wystawa *Oblicza miłości w sztuce polskiej*, którą przygotowaliśmy jako swoiste antidotum na falę prezentacji funeralnych, jakie wypełniły największe polskie sale muzealne u schyłku XX i na początku XXI wieku.

Odrestaurowany dziedziniec Pałacu „Krzysztofora” stworzył okazję do otwarcia letniej Galerii Rzeźby, będącej forum prezentacji najnowszego dorobku najwybitniejszych krakowskich twórców.

Fotograficzne portrety krakowian był drugim już pokazem prac znakomitego fotografa, profesora krakowskiej ASP Zbigniewa Łagockiego, na której pokazał on *Znajomych z Krakowa*. Po latach nieobecności przypomniano też prace, wielce bulwersującego przedwojenną publiczność, ilustratora *Motorów* i *Zmor* Emila Zegadłowicza – znakomitego rysownika Stefana Żechowskiego.

Z wydawnictw 2002 roku wiele satysfakcji przyniósł nam album poświęcony szopkom krakowskim, przygotowany wspólnie z wydawnictwem BOSZ. Publikację tę wydano z okazji 60-lecia konkursów na najpiękniejsze szopki krakowskie. Autorką tekstu jest Anna Szałapak, zaś zdjęć – Jacek Kubiena. Nowością nie tylko na naszym gruncie, ale, jak się wydaje, w muzealnictwie polskim, była przygotowana przez pracowników naszego muzeum płyta CD poświęcona prezentacji *Krakowa na starej fotografii 1846–1918*. Płyta zawiera 1200 fotografii oraz 40 arkuszy tekstów objaśniających zawłóści historii Krakowa. Powstała według pomysłu Ewy Gaczoł i mogła zostać zrealizowana dzięki staraniom Towarzystwa „Pro Museo”, które jest jej głównym wydawcą. W dorobku wydawniczym omawianego roku ważną pozycję stanowiła monografia *Posługacze publiczni w Krakowie* autorstwa Marii Kwaśnik. Na podkreślenie zasługuje też wydanie, po kilku latach przerwy kolejnego, 21 rocznika „Krzysztoforów. Zeszytów Naukowych Muzeum Historycznego Miasta Krakowa”.

Zbiory muzealne w ciągu okresu sprawozdawczego znacznie się powiększyły. Wśród pozyskanych obiektów – czy to na drodze zakupu, czy darów – większość stanowiły przedmioty nabywane z myślą o przygotowywanej w Kamienicy Hipolitów ekspozycji, poświęconej historii krakowskich wnętrz mieszkalnych. Tak więc przeważały: żardiniery, toaletki, stoliki, kilimy, przedmioty codziennego użytku, np. szkandele, lustra, lampy.

A black and white photograph showing a perspective view through a large, dark stone archway. The arch is part of a larger structure, possibly a bridge or a fortified wall. Through the arch, a bright, sunlit street is visible, lined with multi-story buildings. The street is paved with cobblestones. The lighting creates a strong contrast between the dark interior of the arch and the bright exterior scene.

Jak wspomniano, wzrost zbiorów w czteroleciu 1999–2002 następował, podobnie jak w poprzednich latach, na drodze zakupów, darów i przekazów. Sytuacja finansowa muzeum nie pozwalała na dokonywanie spektakularnych zakupów najwybitniejszych dzieł sztuki, zmuszając do skoncentrowania się na obiektach, które mają mniejszą wartość materialną, ale nieocenione walory dokumentacyjne. Jednocześnie bardzo ważnym wskazaniem dla polityki zakupów były potrzeby ekspozycyjne, szczególnie wynikające ze scenariusza realizowanej wystawy stałej, poświęconej warunkom życia krakowian w ciągu kilku ostatnich stuleci. Mimo tych ograniczeń, udało się nabyć kilka znaczącej rangi obiektów. Najciekawsze zakupy z zakresu malarstwa i rysunku to: Leona Wyczółkowskiego *Portret Józefa Gahuski* – poety, laureata nagrody literackiej miasta Krakowa w 1934 roku (1925, kreda, papier, nr inw. 2875/VIII), Władysława Rossowskiego *Portret kardynała Albina Dunajew-*

Popiersie Leokadii Cerchy, sygn. S. Cercha, brąz, odlew w Zakładach Braci Łopieńskich, Warszawa, fot. R. Korzeniowski

Popiersie Maksymiliana Cerchy, sygn. S. Cercha, brąz, odlew w Zakładach Braci Łopieńskich, Warszawa, fot. R. Korzeniowski

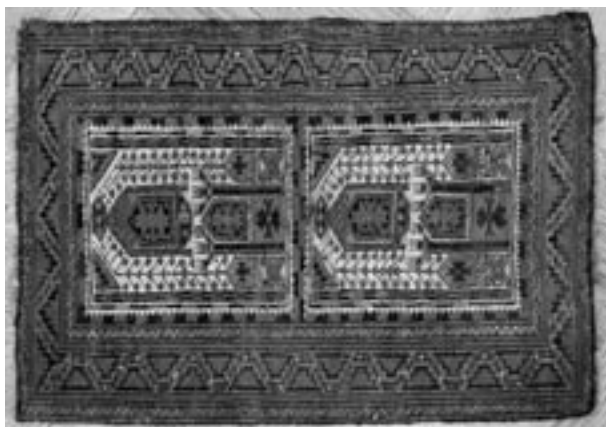
Portret kardynała Albina Dunajewskiego, mal. W. Rossowski, lata 90. XIX w., olej, płótno, fot. J. Korzeniowski

Obraz Tekst słoneczny, mal. J. Kraupe-Świderska, 1992, olej, płótno, fot. J. Korzeniowski

Lustro kryształowe w oprawie porcelanowej, sygn. Plaul, Turyngia, 2 poł. XIX w., fot. J. Korzeniowski

Modlitewnik perski, XIX w., wełna, fot. J. Korzeniowski

skiego (lata 90. XIX wieku, olej, płótno), *Widok Krakowa od północnego zachodu* (XVII wiek, miedzioryt, sygn. J.E. Löffler, nr inw. 2951/VII/1–2), Franciszka Turka *Betlejemka na dziedzińcu Pałacu Krzysztofora* (rysunek, nr inw. 2958/VIII), W. Krzywobłockiego *House garden* (1975, serigrafia, nr inw. 2863/VIII). Znaczącym nabytkiem, wzbogacającym nasz zbiór przedstawień znanych krakowian, był zakup *Popiersi Maksymiliana i Leokadii Cerchów*, sygnowanych S. Cercha (brąz, odlew w Zakładach Braci Łopieńskich w Warszawie).

Jak wskazano, wśród zakupów tego czterolecia przeważały obiekty wyposażenia mieszkań. Tutaj za najcenniejsze nabytki uznajemy: żardinierę datowaną na około 1810–1815 rok (nr inw. 5320/III), „pralkę” (1894, metal, drewno, nr inw. 5318/III), dywan kaukaski (XIX wiek, wełna, nr inw. 5503/III), modlitewnik turkmeński (XIX wiek, nr inw. 5504/III),

Toaletka biedermeier, 1820–1830, fot. J. Korzeniowski

modlitewnik perski (XIX wiek, wełna, nr inw. 5505/III), stolik szachowy (lata 30. XX wieku, nr inw. 5321/III), lustro kryształowe w oprawie porcelanowej (2 połowa XIX wieku, sygn. „Plaul”, Turyngia, nr inw. 5537/III).

Wśród rzadkich na rynku antykwarecznym obiektów warto wspomnieć jeszcze zakupione z myślą o powiększeniu kolekcji judaików: fragment stroju Żydów – kołnierze do kitli (2 połowa XVIII wieku, nr inw. 894/VII i 895/VIII), zacisk używany podczas obrzezania (srebro, nr inw. 906/VII) i medal „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata” (nr inw. 892/VII/1–2).

Nabyliśmy też kilka ciekawych albumów fotograficznych, w tym niewątpliwie cymelium: *Album z fotografiami posłów do Rady Państwa w Wiedniu* z 1891 roku. Fotografie uszlachetniają akwarelowe podmalówki wykonane przez T. Rybkowskiego (nr inw. Fs. 15050/IX/1–66). Pozyskaliśmy także cykl fotografii przedstawiających Ludwika Solńskiego w rozmaitych rolach teatralnych (nr inw. 393984/VI/Fs – 3987/VI/Fs).

Bardzo istotnie zwiększyły się nasze zbiory dzięki darom oraz przekazom. Były to dzieła sztuki, często o bardzo dużej wartości nie tylko dokumentacyjnej, ale i materialnej. W większości przeważały przedmioty drobne, bibeloty, mające jednak nieocenione znaczenie dla odtworzenia klimatu minionych epok. Jak zawsze znaczący udział w przyroście zbiorów miały też fotografie – i te sprzed stulecia, i te nowsze, dokumentujące wydarzenia „dnia wczorajszego”. Podjęliśmy też próbę bardziej aktywnego pozyskiwania funduszy na zakup zbiorów, organizując wspólnie z dyrekcją hotelu „Elektor” aukcję pod hasłem: „Artyści swojemu Muzeum”. Na aukcji wystawili swe prace m.in. Allan Rzepka, Roman Kurzawski, Anna Śliwa. Wśród osób dokonujących zakupów była m.in. Teresa Starmach.

W tym miejscu składamy wyrazy najserdeczniejszych podziękowań wszystkim, którzy swym bezinteresownym gestem przekazania na własność muzeum cennych pamią-

Medal Sprawiedliwy wśród Narodów Świata, fot. J. Korzeniowski

Dyplom medalu Sprawiedliwy wśród Narodów Świata, fot. J. Korzeniowski

tek rodzinnych lub osobistych pomnożyli zasób narodowych dóbr kultury.

Wśród przekazanych nam w darze przedmiotów znalazły się m.in. następujące: Jonasza Sterna *Kompozycja abstrakcyjna* (kolaż, nr inw. 5317/III), Adama Włodarczyka projekty scenograficzne z lat 60. i 70. XX wieku (nr inw. 4616–4638/VI), Krystyny Zachwatowicz projekty nowych kostiumów dla świty Lajkonika (nr inw. 2817/VIII/1–25),

Projekt kostiumu dla orszaku Lajkonika – włóczkowie, rys. K. Zachwatowicz, 1999, fot. J. Korzeniowski

Projekt kostiumu dla orszaku Lajkonika – włóczkowie, rys. K. Zachwatowicz, 1999, fot. J. Korzeniowski

Stanisława Sobolewskiego obraz *Szara godzina* (1986, olej, płótno, nr inw. 5336/III), *Portret Żyda* (sygn. Messer, Kraków, akwabela, nr inw. 891/VII), dywan ręcznie tkany (pocz. XX wieku, nr inw. 5325/III), miniatury Deviego Tuszyńskiego *Fragmenty architektury krakowskiego Kazimierza* (nr inw. 900/VII i 903/VII), zbiór odznaczeń, medali i dokumentów po Władysławie Bieniarzu – prezie Towarzystwa Strzeleckiego Krakowskiego z lat 1924–1930 (nr inw. 595/BrK–625/Brk), rysunki Bronisława Schönborna przedstawiające Dębniki przed przebudową w latach 60. XX wieku (nr inw. 2868/VIII–2871/VIII), *Portret Adama Swata* malowany przez Wojciecha Kossaka (olej, płótno, nr inw. 5596/V), zegar kominkowy z pracowni Hanny Rudzkiej-Cybisowej (nr inw. 1298/II), obraz Janusza Orbitowskiego z cyklu *Ślady* (2000, olej, płótno), *Seria komputerowa I* Jana Pamuły (nr inw. 5400/III), rysunki Hanny Rudzkiej-Cybisowej z lat 50., 60. i 70. (nr inw. 2880/VIII – 2916/VIII), enkaustyki Katarzyny Czerpak-Węglińskiej z 1996 roku (nr inw. 2947–2948/VIII), brązowy medal „Cracovia Merenti” przyznany księdzu infułatowi Jerzemu Bryle 5 czerwca 2001 roku (nr inw. 2977/III/1–2).

W ciągu omawianego okresu zbiory muzealne powiększyły się o 3665 obiektów i osiągnęły liczbę 92 762 eksponatów. Statystycznie przyrost muzealiów przedstawiał się następująco:

Rok	Zakupy	Dary	Przekazy	Depozyty
1999	38	404	26	14
2000	636	421	24	6
2001	154	815	251	61
2002	22	473	287	33
Razem	850	2113	588	114

W porównaniu z zakupami, przekazami i darami, liczba depozytów jest stosunkowo mała, to jednak mają znaczącą wartość. Wśród najcenniejszych obiektów, które otrzymaliśmy jako długoletnie depozyty, wymienić należy przede wszystkim obrazy Hanny Rudzkiej-Cybisowej; m.in. *Domy i dachy* (1984, olej, płótno), *Kwiaty* (1984, akryl), *Akt siedzącej kobiety* (1960, olej, płótno), *Portret nieznannej kobiety* (1962, olej, płótno). Depozytariuszami są członkowie rodziny zmarłej artystki, którzy powierzyli nam tę spuściznę z myślą o odtworzeniu w Kamienicy Hipolitów jej pracowni.

Cennym uzupełnieniem pamiątek ilustrujących losy krakowskiego kupiectwa (depozyt Kongregacji Kupieckiej), jest przekazana w depozyt pieczęć do laku Starszego Kongregacji Kupieckiej w Krakowie Henryka Schwarza.

Powiększyły się również zbiory biblioteki i archiwum naukowego. Głównie nabywano wydawnictwa omawiające dzieje i kulturę naszego miasta oraz dotyczące historii, historii sztuki, dziejów teatru, judaistyki, drukarstwa, zabytkoznawstwa i antropologii kultury. Gromadzono też druki ulotne: afisze, zaproszenia, programy, ulotki wyborcze itp. Wszystkie nowo nabyte obiekty zostały wpisane: muzealia – do Księgi Wpływu Muzealiów, materiały biblioteczne – do Księgi Akcesu, a po opracowaniu skatalogowane.

Zbiory muzeum, które przekazano na wystawy stałe lub zmienne oraz te, które znalazły się w magazynach, jak również używane innym placówkom na wystawy – znajdowały się pod stałą kontrolą konserwatorską. Pracownice konserwatorskie dokonywały rutynowych przeglądów stanu zachowania obiektów

na wystawach i magazynach. Każdorazowo przed wypożyczeniem, jak i po zwrocie, oceniano stan obiektów. Plany pracowni konserwatorskich sporządzano z uwzględnieniem potrzeb ekspozycyjnych oraz stanu zachowania obiektów. Duży ruch muzealiów, wielość wystaw sprawiała, że w pierwszym rzędzie podejmowane były zabiegi przy eksponatach wybranych na wystawy stałe i czasowe. W ciągu okresu sprawozdawczego priorytetowym zadaniem wszystkich pracowni było przygotowanie eksponatów na wystawę stałą w Kamienicy Hipolitów. Zgodnie z ustaleniami pracownice wykonywały też konserwacje obiektów wypożyczanych przez muzeum na wystawy z cyklu *Skarby krakowskich klasztorów*. W ten sposób rewanżowaliśmy się za zgodę na użyczenie eksponatów, jednocześnie pomagaliśmy w zachowaniu, a czasami przywróceniu należytego stanu obiektów, które nigdy do tej pory nie znajdowały się pod fachową opieką konserwatorską. W pierwszych dwóch latach omawianego w tej kronice okresu, czynne były cztery pracownice, od 2001 roku zatrudniono konserwatorów mebli i zegarów. Pracownice wykonywały zabiegi całkowite i częściowe o różnej skali trudności. Część wymagała znacznego nakładu czasu i szczegółowego programu działań. Łącznie przeprowadziły zabiegi przy 1860 obiektach. Ponadto muzeum zleciło na zewnątrz konserwację trzech mebli. Pracownice wykonały prace przy następującej liczbie obiektów:

Rok	Pracownia malarstwa	Pracownia papieru	Pracownia metalu	Pracownia tkanin	Pracownia mebli	Pracownia zegarów
1999	240	54	114	21	0	0
2000	192	83	110	12	0	0
2001	200	102	158	31	19	11
2002	117	185	121	56	16	18
Razem	749	424	503	120	35	29

W okresie omawianego czterolecia ruch muzealiów, wynikający przede wszystkim z liczby wypożyczeń na organizowane wystawy własne oraz liczby użyczanych obiektów na ekspozycje przygotowywane przez inne instytucje, był dosyć duży. Na wystawy organizowane przez muzeum wypożyczono od osób prywatnych, zgromadzeń zakonnych, innych muzeów, instytucji, stowarzyszeń 10 985 obiektów. Z naszych zasobów inne placówki muzealne, wystawcy zagraniczni wypożyczyli 2520 eksponatów. Podobnie jak w latach poprzednich, najczęściej i najwięcej obiektów wypożyczaliśmy od instytucji i muzeów krakowskich: Muzeum Narodowego, Zamku Królewskiego na Wawelu, Biblioteki Jagiellońskiej, Wojewódzkiego Archiwum Państwowego, Krakowskiego Klubu Kolekcjonerów. Wypożyczaliśmy też zbiory od indywidualnych artystów, którym przygotowywaliśmy wystawy w Wieży Ratuszowej, Galerii Teatralnej i Kamienicy Hipolitów oraz od zgromadzeń zakonnych: ss. prezentek, oo. franciszkanów, oo. misjonarzy, oo. jezuitów, których zbiory pokazywaliśmy w ramach cyklu *Skarby krakowskich klasztorów*. Pomocą służyli nam Janusz Adamczyk, Krzysztof Dydo i Marek Sosenko. Wiele eksponatów użyczyli artyści skupieni wokół Zwierzynieckiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Wszelkich. Z muzeów i instytucji pozakrakowskich wypożyczyły nam swoje obiekty: Muzea

Narodowe w Warszawie, Wrocławiu, Poznaniu, Kielcach, Muzea Okręgowe w Tarnowie, Nowym Sączu, Rzeszowie i Słupsku. Spośród muzeów zagranicznych korzystaliśmy głównie ze zbiorów Lwowskiej Galerii Obrazów oraz Muzeum Historii Lwowa.

Z naszych zasobów korzystały Muzeum Narodowe w Krakowie, Zamek Królewski na Wawelu, Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzea Okręgowe w Sandomierzu, Krośnie, Nowym Sączu, Radomiu, Muzea Regionalne w Stalowej Woli, Bochni, Ostrowcu Świętokrzyskim. Jak wspomniano, udostępnialiśmy swoje obiekty placówkom zagranicznym w Angers, Sewilli, Oslo, Bergen, Helsinkach, Sztokholmie, Moskwie, Lwowie, Wilnie oraz w kilku miastach w Stanach Zjednoczonych. Zbiory MHK dobrze więc służyły popularyzacji historii i kultury Krakowa.

Stosunkowo duży wzrost naszych kolekcji był możliwy, co wcześniej podkreślono, dzięki hojnym darom osób prywatnych i przekazom instytucji i organizacji społecznych. Szczególnie nas to cieszy, bowiem uznajemy dary i przekazy za przejaw zaufania do naszej kompetencji, rzetelności, wiary w to, że instytucje muzealne są najlepszymi gwarantami zachowania dziedzictwa narodowego. Jest to tym istotniejsze, iż dzieje się w czasie, gdy wiele osób podejmuje działania rewindykacyjne, zabierając z muzeów przekazane im często bezprawnie ekspozyty. Przy tej okazji zapomina się, że to nie muzealnicy byli sprawcami tych konfiskat, zaś ich pieczołowitość i troska sprawiły, że wiele bezcennych dóbr naszej narodowej kultury przetrwało w dobrym stanie do dziś.

Wszystkich darczyńców prosimy raz jeszcze o przyjęcie najgorętszych podziękowań i wyrazów najwyższego szacunku za dary ich serca. W ciągu lat 1999–2002 ofiarodawcami były następujące instytucje: Bractwo Kurkowe Grodu Bytomskiego, Małopolski Urząd Wojewódzki, Narodowy Bank Polski w Warszawie, Stadnina Koni Albigowa, a także osoby prywatne: Maria Adamska, Celina Bąk-Koczarska, Antoni Berbek, Janusz Bogdanowski, Maria Botor, Elżbieta Błazewska, Kacper Bożek, Jerzy Bryła, Jerzy Brzeziński, Teresa Bujnowska, Katarzyna Czerpak-Węglińska, Alicja Drabek, Eugeniusz Duda, Leszek Dutka, Stanisław Dyrda, Czesław Dźwigaj, Jadwiga Faust, Gabriela Faryaszewska, Janina Figura, Wanda Florek, Juda Frenkiel, Stanisław Frenkiel, Andrzej Garbień, Marek Gardulski, Paweł Gawor, Alina Gnoińska, Leszek Gołda, Stanisław Handzlik, Krystyna Hinsek, Stanisław Jakubczyk, Janina Jaworska, Joanna Kaiser-Laskowska, Leszek Kaplik, Halina Kleszcz, Stanisław Kłodziński, Jacek Kofin, Stanisław Komusiński, Marian Kopf, Teresa Kotkowska-Rzepecka, Piotr Korzeniowski, Grzegorz Kozakiewicz, Krystyna Kremer, Piotr Kucia, Józef Lassota, Andrzej Leo, Czesław Lerka, Janina Lorek, Maria Łempicka, Andrzej Łempicki, Irena Łuczków, Zdzisław Maj, Antonina Maroni-Ustowska, Zdzisława Grzymisława Markowska, Kazimierz Masłowski, Stefan Mierowski, Mieczysław Mietła, Leszek Misiak, Krystyna Miszak, Mirosław Mróz, Maria Niwińska, Stanisława Opalińska, Janina Oremus, Adam Paliś, Jan Pamuła, Barbara Papież, Teresa Paszkot, Piotr Panasiewicz, Tamiła Peczeniuk, Tamara Petryk, Leszek Piasecki, Alicja Pollak, Irena Pluskowska, Adam Polus, Beata Popławska-Walusiak, Manos Pontikatis, Danuta Radwan, Kazimierz Radwański, Tadeusz Robak, Teresa Rowicka, Allan Rzepka, Matylda Salwa, Iwona Siwek-Front, Marian Siwek, Bożena

Śaładziak, Alina Sierosławska-Kowalska, Josef Schmidt, Barbara Skalska, Barbara Skąpska, Stanisław Sobolewski, Urszula Stachowiak, Teresa Stanisławska-Adamczewska, Andrzej Stefaniuk, Hanna Styczyńska, Irena Szarska, Tadeusz Szafranek, Andrzej Szczygieł, Leszek Świątkowski, Stefan Tokarz, Łukasz Trzciniński, Ignacy Trybowski, Witold Turdza, Devy Tuszyński, Janina Twaróg, Wacław Wantuch, Jadwiga Wałkowska, Krystyna Wąsowicz-Korska, Adam Wsiółkowski, Hanna Wojtkowska-Holzer, Maria Wiśniowska-Rihak, Grzegorz Wróbel, Felicja Wysocka, Krystyna Zachwatowicz, Maria Zachwieja-Wała, Jarosław Zawadzki, Janina Żak-Kryłowska.

Wystawy

Stabilizacja programowych działań muzeum, wynikająca z przyjętego przed wielu laty planu pracy, najlepiej widoczna jest w działalności ekspozycyjnej. Zgodnie z przyjętymi założeniami wystawy organizowane w okresie przedstawianym w niniejszej kronice, podobnie jak w latach poprzednich, mieściły się w następującym schemacie.

1. Ekspozycje stałe

Dążeniem dyrekcji i zespołu pracowniczego było, aby oddziały posiadające zwarte kolekcje, stwarzające możliwość monograficznego ujęcia tematyki wchodzącej w zakres ich zainteresowań, miały ekspozycje stałe. W roku 1998 poddano ocenie publiczności ekspozycje stałe: *Z dziejów i kultury Krakowa* w Pałacu „Krzysztofora” oraz *Kraków w latach 1939–1956* w Domu Śląskim przy ul. Pomorskiej 2. Realizując to założenie, w marcu 1999 roku otwarto stałą ekspozycję w Starej Synagodze *Z dziejów i kultury Żydów krakowskich*. Wystawa ta, choć w swoim zasadniczym kształcie odmienna od poprzedniego przedstawienia tego tematu, to jednak w sposób wyraźny nawiązywała do wcześniejszych doświadczeń. Została dobrze przyjęta przez krytykę i publiczność.

2. Wystawy „rocznicowe”

Celem tych wystaw było zwrócenie uwagi na ważne wydarzenia z dziejów miasta, jego mieszkańców i instytucji. Celem jest także przypomnienie ich znaczenia dla kultury i historii miasta, sprawdzenia, jak po latach zapisane są w świadomości współczesnych i jaki wywarły wpływ na kształt dnia dzisiejszego. W tej tematyce przygotowaliśmy kilka ekspozycji, które bardziej szczegółowo zostaną przedstawione w dalszej części sprawozdania. W tym miejscu tylko dla ilustracji podaję tytuły najważniejszych: *Juliusz Kossak (1824–1899). W stulecie śmierci, 35 lat Teatru STU, Krakowska Chorągiew Szarych Szeregów w 60. rocznicę powstania, Człowiek według Mrożka – rysunki Sławomira Mrożka w 70-lecie urodzin artysty*.

3. Cykle ekspozycyjne

Zgodnie z przyjętymi założeniami, realizowaliśmy sprawdzone, dobrze służące poznaniu dorobku krakowskiego środowiska artystycznego ekspozycje z zakresu malarstwa, scenografii, plakatu teatralnego, ale również będące hołdem dla uznanych osiągnięć aktorów scen krakowskich. W tym cyklu mieszczą się wystawy, których idee najlepiej oddają tytuły, hasła wywoławcze poszczególnych cykli: *Gwiazda sceny krakowskiej, Z pracowni naszych artystów, Krakowska scenografia, Plakat teatralny*.

Fragment wystawy Juliusz Kossak 1824–1899. W stulecie śmierci, fot. J. Korzeniowski

Fragment wystawy Juliusz Kossak 1824–1899. W stulecie śmierci, rekwizyty z pracowni artysty, fot. J. Korzeniowski

4. Wystawy porównawcze

Celem tej grupy wystaw była chęć skonfrontowania działań o charakterze artystycznym, choć nie tylko, podejmowanych w Krakowie, z podobnymi działaniami w innych ośrodkach. Przykładem tego typu ekspozycji niech będą wystawy, na pierwszy rzut oka bardzo odległe tematycznie, ale przecież wyrosłe z tej samej chęci poznania, jak wyglądało to poza Krakowem: *Kabaret – magia sztuki*, czyli o kabaretach Berlina, Wiednia i ich podobieństwach z „Zielonym Balonikiem”, a także, urastające do osobnego cyklu ekspozycyjnego, prezentacje polskich bractw kurkowych (według pomysłu dr Grażyny Lichończak-Nurek): *Tam na Celestacie*.

5. Ekspozycje o charakterze zabytkoznawczym

Ta grupa ekspozycji poświęcona była prezentacji dzieł i kolekcji mniej znanych szerokiej publiczności. To sztandarowy, wymyślony przez pracowników naszego muzeum (Janusz Tadeusz Nowak) cykl ekspozycji *Skarby krakowskich klasztorów*. Rola i miejsce klasztorów w dziejach i kulturze naszego kraju trudno przecenić. Były tymi miejscami, w których, mimo rozmaitych burz dziejowych, ciągłość trwania najmniej może z polskich instytucji doznała szkód. Zgromadzone przez lata obiekty, często znakomite dzieła sztuki, pozostawały stosunkowo najslabiej poznana częścią polskiego dziedzictwa kulturowego. Ich udostępnienie i przybliżenie widzom, to cel naszych działań, które jak dotychczas, spotkały się z życzliwością zgromadzeń zakonnych, za co z wdzięcznością dziękujemy. Obok ekspozycji prezentujących zbiory klasztorne pokazywaliśmy też inne kolekcje, np. znaczków i kart pocztowych czy wiecznych piór.

6. Wystawy „interwencyjne” i monograficzne

W tym cyklu zaprezentowano wystawy podejmujące ważne z punktu zainteresowań społecznych tematy, jak np. Kopiec Kościuszki w czasie, gdy zbierano fundusze na jego renowację. Tutaj mieszczą się też wystawy podejmujące ważny problem historyczny czy artystyczny, np. *Miasto w sztuce współczesnej*, *Oblicza miłości w sztuce polskiej XIX wieku*, lub *Forteca monarchów*, czyli o stołeczności Krakowa.

7. Ostatnie z ekspozycji, nie wymieniane tu z nazwy, nie były organizowane według żadnego klucza, lecz wynikały z potrzeb rozmaitych środowisk, z którymi muzeum współpracuje i które swoje wobec nich zobowiązania mogło najprościej spełnić organizując wystawę, zaspokajającą ich oczekiwania.

Działalność ekspozycyjna wzbudzała najwięcej emocji. Stale obecne było pytanie, czy nie urządzamy za dużo wy-

staw. Odpowiedź nie była prosta. Wprawdzie przyjęty rytm pracy wymagał wiele wysiłku, ale też ekspansywność muzeum była zauważana i dobrze oceniana.

W ciągu omawianego okresu muzeum przygotowało i udostępniło publiczności 130 ekspozycji zmiennych w salach własnych, 10 wystaw objazdowych i 10 zagranicznych – łącznie 150 wystaw. Oczywiście, rozmiary poszczególnych ekspozycji były bardzo zróżnicowane. Obok dużych wystaw, bardzo wiele było prezentacji małych, często realizowanych we współpracy z innymi partnerami. Przypomnijmy jedynie najciekawsze ekspozycje, poczynając od wystawy poświęconej *Dziejom i kulturze Żydów krakowskich*.

Wystawa stała w Starej Synagodze składa się z trzech wyraźnie wyodrębnionych części. Pokazuje się na niej eksponaty ilustrujące następujące zagadnienia: *Święta doroczne i obrzędy rodzinne*, *Portrety i widoki dawnego Kazimierza* oraz *Zagładę Żydów krakowskich*. Taki układ prezentacji w najstarszej z zachowanych w Polsce bożnic odpowiada zainteresowaniom widzów.

Mieszczące się w sferze kultury i obyczaju problemy związane z rodzinnymi tradycjami i obrzędami pozwalają głębiej poznać codzienny świat żydowskich mieszkańców Kazimierza. Celem tej części ekspozycji jest zmiana funkcjonujących w powszechnej świadomości stereotypów. Ilustrują ten temat liczne przedmioty kultu: zwoje tory, korony, obrzędowe lichtarze i naczynia, balsaminki, etrogi, jady, torebki na mace, talarze sederowe, kubki kiduszowe, puszkę na wonności. Na pełnoplastycznych manekinach pokazane są tradycyjne męskie i kobiece stroje żydowskie. W dalszej części ekspozycji wystawiono przedmioty pokazujące życie rodziny poprzez cykl życia człowieka, od narodzin po śmierć, amulety związane z narodzinami, nóż obrzezawca, sceny nauki w domu i chederze, ślub, ale też listy rozwodowe, zwyczaje pogrzebowe i formy upamiętniania zmarłych.

Druga część wystawy to prezentacja w malarstwie i grafice żydowskiego miasta na Kazimierzu. Widoki placów, uliczek, domów i bożnic, sceny obyczajowe i portrety znanych Żydów krakowskich: Rosenzwaigów, Feintuchów oraz anonimowych postaci, jak np. sportretowana przez Józefa Mehoffera *Mała Żydówka*. Zamyka ekspozycję sala ukazująca zagładę Żydów. Tutaj zaprezentowano dokumenty, afisze, obwieszczenia władz niemieckich, zdjęcia z krakowskiego getta, gwiazdy Dawida, druty z obozu w Płaszowie – symbole tragicznego czasu holocaustu.

Wystawę otwarto 10 marca 1999 roku. W wernisażu uczestniczył przewodniczący RMK Stanisław Handzlik

oraz członkowie Komisji Kultury RMK z przewodniczącym Piotrem Boroniem. Komisarzem wystawy jest Eugeniusz Duda przy współpracy Anny Jodłowiec.

Wystawę prac Juliusza Kossaka przygotowano z okazji 100. rocznicy śmierci artysty oraz w stulecie prezentacji w Krakowie, Lwowie i Warszawie wielkich ekspozycji poświęconych dorobkowi tego twórcy. Poprzedziły ją wielomiesięczne kwerendy w muzeach krajowych i zagranicznych, nawiązano też liczne kontakty z domami aukcyjnymi, antykwariatami, a za ich pośrednictwem z kolekcjonerami prywatnymi. Efektem tych działań było zgromadzenie około 200 prac artysty, dających pełny obraz jego rozwoju artystycznego.

Twórczość Kossaka stanowi kwintesencję polskiej kultury i tradycji szlachecko-sarmackiej. Ukazuje odchodzący z końcem wieku XIX świat dawnych dworów, scen z biesiad i polowań. Kawaleryjsko-husarsko-ulańskie tradycje najpełniej zostały utrwalone przez jego malarstwo. Sceny bitewne, postaci hetmanów, królów, kresowe twierdze, stepy i przede wszystkim konie – to powiew dawnej Polski. Szczególną zasługą wystawy jest zaprezentowanie – dzięki życzliwości Lwowskiej Galerii Obrazów, Muzeum Historii Lwowa i osób prywatnych – wielu prac, które nie były oglądane od blisko 60. lat, a część uważano za bezpowrotnie zniszczone lub zaginione. Na uwagę zasługuje zwłaszcza cykl będący ilustracją do *Ogniem i mieczem* Henryka Sienkiewicza. Wystawa ta nie była zwykłą galeryjną prezentacją, znakomicie wzbogaciła ją odtworzone wnętrza: pracowni artysty i izby myśliwskiej. Otwarciu wystawy odbyło się w niecodziennej aurze z udziałem koni i dżokejów, psów myśliwskich i grających na rogach myśliwych. Uczestniczyli w otwarciu ekspozycji bracia kurkowi oraz przedstawiciele najwyższych władz miasta i województwa: wojewoda małopolski Ryszard Maślowski, przewodniczący Rady Miasta Krakowa Stanisław Handzlik, wiceprezydent Krakowa Teresa Starmach, członkowie Komisji Kultury RMK. Uroczyste otwarcie odbyło się 18 marca 1999 roku. Komisarzami wystawy byli: Marta Marek i Teresa Paszkot. Aranżacja plastyczna – Witold Turdza.

Wiele trudu włożyła komisarz wystawy *Gwiazdy sceny krakowskiej* Krystyna Solańska, aby zebrać pełny materiał, który złożył się na monograficzną wystawę poświęconą Janowi Peszkowi, znakomitemu aktorowi krakowskiemu. Zdjęcia, dokumenty, recenzje, afisze, plakaty, programy teatralne i kostiumy dały możliwość ukazania sylwetki artysty, zarówno poprzez jego sceniczne, jak prywatne dokonania. Udało się autorce ekspozycji ukazać drogę Peszka od pierwszych kroków na scenie Wyższej Szkoły Teatralnej aż po najgłośniejsze kreacje w teatrach Krakowa – Starym i im. J. Słowackiego, Wrocławia – w Polskim, Warszawy – Narodowym, a także realizacje w Japonii.

Rozpoczęliśmy także cykl wystaw poświęconych polskim bractwom kurkowym. Jako pierwsze pokazano *Bractwo z Bytomia*, które należy do najstarszych w Polsce. Trudno określić precyzyjnie jego początek, czy sięgał on czasów lokacji, tj. roku 1254 roku, czy później. Wiadome jednak jest, że istniało na pewno w 1580 roku. Pierwotnie miało charakter polski. Od XVIII wieku zmieniał się jego skład, przewagę uzyskał żywioł niemiecki. Bractwo posiadało własną siedzibę, sztandar i insygnia, które w ciągu burzliwej historii uległy rozproszaniu. Zachowane w archiwach: krakowskiego Zakonu Kapucynów oraz wojewódzkich – Katowic i Krakowa dokumenty

Otwarcie ekspozycji *Gwiazda sceny krakowskiej* – Jan Peszek, z lewej kurator wystawy W. Kwiatkowska-Ptak, J. Peszek, A. Szczygiel, fot. J. Korzeniowski

poświadczają długoletnie związki Braci Bytomskich z naszym miastem. Po II wojnie światowej bractwo, podobnie jak wiele innych, przestało istnieć, a jego odrodzenie nastąpiło w III Rzeczypospolitej. Na wystawie pokazano liczne dokumenty, plany, fotografie siedzib bractwa, sztandary, odznaki, armatę bracką oraz zdjęcia z rozmaitych uroczystości. Bractwo kultuluje dziś zarówno tradycje dawnego Bractwa z Bytomia, jak i nawiązuje do obyczajowości lwowskiego bractwa kurkowego. W otwarciu wystawy wzięła udział liczna delegacja „kurków” i „kokosz” z Bytomia. Autorką scenariusza ekspozycji była dr Grażyna Lichończak-Nurek.

Wśród udostępniionych publiczności obiektów na szczególne podkreślenie zasługuje otwarcie Barbakanu. Ten znakomity zabytek architektury obronnej, przekazany muzeum po częściowym remoncie i pracach konserwatorskich, udostępniony został publiczności od 10 lipca 1999 roku. Przygotowano specjalną ekspozycję planszową z informacjami w języku polskim i angielskim, umożliwiającą turystom i mieszkańcom Krakowa prześledzenie i poznanie historii tego obiektu od jego powstania po okres nam współczesny. Ekspozycja ta umożliwia jednocześnie zrozumienie roli, funkcji tej zabytkowej budowli w systemie obronnym miasta. Przy współudziale wybitnych znawców tej tematyki: prof. Kazimierza Radwańskiego, Waldemara Niewaldy i Emila Zaitza opracowano i wydano w dużym nakładzie informator poświęcony Barbakanowi. Warto też podkreślić, iż wychodząc naprzeciw oczekiwaniom turystów, Barbakan udostępniono w wydłużonym czasie we wszystkie dni tygodnia. Wymagało to dużych zabiegów organizacyjnych. Wystawę przygotowała Aleksandra Radwan przy pomocy Bożeny Jarosz.

Wystawa *Skarby krakowskich klasztorów* była już ósmą ekspozycją z tego cyklu. Tym razem zaprezentowaliśmy zbiory jednego z najbardziej krakowskich zgromadzeń żeńskich, założonego przez Zofię Czeską w 1627 roku – Zgromadzenia Panien Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny, popularnie zwanych prezentkami. Zgromadzenie to jako pierwsze w Polsce zajmowało się edukacją dziewcząt. Zbiór ss. Prezentek pokazano w siedmiu salach w następującym układzie: *Historia Zgromadzenia, Losy założycielki Zofii z Maciejowskich Czeskiej, Przedmioty liturgiczne, Krucyfiky XV–XIX, Cudowny obraz Matki Bożej Świętojańskiej, Biblioteka klasztorna*. Wystawę zamykała sala pokazująca dzieje szkoły, prowadzonej przez ss. Prezentki.

Otwarcie wystawy *Skarby krakowskich klasztorów – zbiory ss. Prezentelek*, przemawia dyr. Andrzej Szczygieł, fot. J. Korzeniowski

Otwarcie wystawy *Skarby krakowskich klasztorów – zbiory ss. Prezentelek*, kard. F. Macharski zwiedza wystawę w towarzystwie komisarzy ekspozycji W. Turdzy i J.T. Nowaka, fot. J. Korzeniowski

Wśród obiektów szczególną uwagę zwracały dokumenty z pieczęciami królów: Władysława IV, Jana Kazimierza, Augusta II Sasa, bogaty zbiór szat liturgicznych, w tym: ornaty z XVII i XVIII wieku, naczynia liturgiczne; kielichy z 1 połowy XVII wieku, monstrancje, korony do cudownego obrazu *Matki Bożej od wykupu Niewolników* z końca XVII wieku, wspominany już zbiór krucyfiksów oraz obrazy, m.in. *Ofiarowanie Marii w świątyni* z 2 połowy XVII wieku, przypisywany Peterowi Paulowi Rubensowi, ofiarowany klasztorowi przez Jana Pernusa w 1677 roku, *Pokłon Trzech Króli*, XVII-wieczna kopia według Paolo Veronese. Obok tego szereg różnorodnych przedmiotów zachowanych w klasztorze, a będących znakomitą przykładową rzemiosła artystycznego. W ostatniej sali przykuwały uwagę m.in. stare pomoce naukowe, szczególnie do ćwiczeń z fizyki – prostownik prądu, stereoskop, mikroskopy, a także dzienniki i świadectwa szkolne. Duże zainteresowanie wzbudzały też podręczniki do historii z końca XVIII wieku.

Historia i Pamięć. Zbiory Fundacji AK – taki tytuł nosiła wystawa zrealizowana na zlecenie władz miasta w pomieszczeniach Fundacji Armii Krajowej przy ul. Bosackiej 13. Ekspozycję przygotował zespół: Andrzej Kuler i Teodor Gąsiorowski – autorzy scenariusza i prof. Leszek Wajda i Anna Mściwójewska-Wajda – aranżacja plastyczna. Ekspozycję zbudowano z różnorodnych obiektów, zgromadzonych przez kombatanów, członków Światowego Związku

Otwarcie wystawy *Chorągiew Krakowska Szarych Szeregów. W 60. rocznicę powstania*, fot. F. Korzeniowski

Żołnierzy AK. Charakter zbioru nie pozwolił na przygotowanie jednolitego chronologicznego przedstawienia dziejów Armii Krajowej. Wybrano metodę prezentacji najciekawszych eksponatów tak, aby uzyskać prawdziwy obraz walki i okupacji. Ekspozycja składała się z dwóch części. Pierwsza to czas historii, pokazano tu wydarzenia od dwudziestolecia międzywojennego przez wrzesień 1939, walk w okresie „Burzy” i powstania warszawskiego, historię polskich formacji na froncie zachodnim, wreszcie losy pomordowanych w katowniach niemieckich i sowieckich. Druga część ekspozycji ukazywała świadectwa trwałej pamięci o walce żołnierzy Armii Krajowej.

Podobny walor miała ekspozycja zorganizowana w Kamienicy Hipolitów *Chorągiew Krakowska Szarych Szeregów – Zawiszy*. Pokazano materiały, dokumenty, zdjęcia związane z najmłodszymi żołnierzami czasu okupacji – harcerzami Szarych Szeregów, ze szczególnym uwzględnieniem losu krakowskich harcerzy – „Zawiszaków”. Autorem scenariusza ekspozycji była Magdalena Kurowska, ekspozycję z powodu choroby autorki zrealizował zespół kierowany przez Aleksandrę Radwan i Bożenę Jarosz.

Obok wzmiankowanych wystaw, dodatkowo należy podkreślić fakt, iż bardzo duże zainteresowanie wzbudziły prezentowane na wystawie w Angers szopki krakowskie, które według wstępnych informacji tylko w grudniu obejrzało 40 000 osób.

Na uwagę zasługuje też prężnie prowadzony, podobnie jak w 1998 roku, wspólnie z dzielnicą VII Zwierzyniecki Salon Artystyczny. Pokazano tam pięć nowych, niezwykle interesujących wystaw.

Rok 1999 – daty otwarcia wystaw

Wystawy stałe

Z dziejów i kultury Żydów

Stara Synagoga, ul. Szeroka 24, otwarcie: 10 III

komisarze wystawy: Eugeniusz Duda, Anna Jodłowiec

Barbakan 10 VI

komisarz wystawy: Aleksandra Radwan

Wystawy czasowe

Sale wystaw zmiennych Pałacu „Krzysztofor” Rynek Główny 35

Juliusz Kossak 1824–1899.

W stulecie śmierci artysty 18 III–16 V

komisarz wystawy: Marta Marek

Miasto i ludzie w sztuce współczesnej 18 VI–22 VIII

komisarz wystawy: Maria Zientara

Skarby krakowskich klasztorów

– *zbiory ss. Prezentek* 24 IX–22 XI

komisarze: Janusz T. Nowak, Witold Turdza

Szopki krakowskie – Wystawa pokonkursowa

(57. konkurs) 5–29 XII

komisarz wystawy: Anna Szałapak

Sień Pałacu „Krzysztofor”

Szopki betlejemskie i anioły 1 I–14 II

komisarz wystawy: Elżbieta Firlet

Kafle historyczne i współczesne.

70 lat krakowskiej Spółdzielni KAFEL 8 III–23 V

komisarz wystawy: Elżbieta Firlet

Prafilmówka krakowska: ludzie, słuchacze, filmy

27 V–20 VI

komisarz wystawy: Michał Grabowski

Ceramika ASP we Wrocławiu 2 VII–10 IX

komisarz wystawy: Elżbieta Firlet

Druga wojna światowa w miniaturze (modele)

20 IX–25 XI

komisarz wystawy: Leszek Sybila

Anioły – wystawa świąteczna

(Liceum Plastyczne w Wiśniczu) 30 XI–31 XII

komisarz wystawy: Elżbieta Firlet

Sale ekspozycyjne w Kamienicy Hipolitów pl. Mariacki 3

Teraz Kraków – malarstwo Marii Zachwiei-Wali

23 III–24 V

komisarz wystawy: Leszek Sibila

Lwowska tkanina artystyczna 21 V–2 VI

komisarz wystawy: Piotr Hapanowicz

Stanisław Batruch – malarstwo 18 VI–18 VII

komisarz wystawy: Leszek Sibila

Impresje francuskie 30 VII–10 IX

komisarz wystawy: Maria Zientara

Kijów w malarstwie – z okazji „Dni Kijowa” w Krakowie

20 IX–3 X

komisarz wystawy: Piotr Hapanowicz

Chorągiew Krakowska Szarych Szeregów – Zawiszy

W 60. rocznicę powstania

15 X–14 XI

komisarz wystawy: Magdalena Kurowska, Aleksandra Radwan

Marian Siwek – rysunki 22 XI–19 XII

komisarz wystawy: Maria Zientara

Andrzej Kasprzyk – rysunek prasowy

29 XII 1999–30 I 2000

komisarz wystawy: Andrzej Malik

Galeria Teatralna – ul. Szpitalna 21

Teatr Butoh – japońskie działania sceniczne 21 I–21 III

komisarz wystawy: Krystyna Solańska

Mistrzowie plakatu teatralnego – Wacław Wotkusi 1 I–4 II

komisarz wystawy: Wanda Kwiatkowska-Ptak

Scenografia teatralna Andrzeja Włodarczyka 12 II–21 III

komisarz wystawy: Krystyna Solańska

Gwiazda sceny krakowskiej – Jan Peszek 29 III–31 V

komisarz wystawy: Krystyna Solańska

Polski plakat teatralny ze zbiorów Krzysztofa Dydo

23 VI–3 X

komisarz wystawy: Wanda Kwiatkowska-Ptak

Scenografia i kostiumy Anny i Tadeusza Smolickich

22 X–31 XII

komisarz wystawy: Małgorzata Palka-Konieczko

Galeria letnia – Wieża Ratuszowa

Z pracowni naszych artystów:

– *Joanna Kaiser* 30 VI–13 VIII

– *Krystyna Misiak* 18 VIII–17 IX

– *Piotr Panasiewicz* 23 IX–31 X

Komisarz wystaw w Wieży Ratuszowej była

Maria Zientara.

Zwierzyniecki Salon Artystyczny

– *ul. Królowej Jadwigi 41*

Wystawy organizowano z Radą Dzielnicy VII

Nieznane piękno Krakowa

– *fotogramy Andrzeja Stefaniuka* 28 II–18 IV

Bożena Budzińska – malarstwo 25 IV–20 V

Tkanina dekoracyjna

(prace dyplomowe uczniów Technikum Odzieżowego)
19 IX–20 X

Komisarzem wymienionych wystaw był Jerzy Segda.

Konstanty Krumbłowski 24 X–29 XII

komisarze wystawy: Piotr Boroń, Jerzy Segda

Wystawy objazdowe

Szopki krakowskie – Muzeum Narodowe we Wrocławiu

Szopki krakowskie – Muzeum Regionalne w Stalowej Woli
wybór szopek: Anna Szałapak

Kraków w rysunkach Alfa Welskiego

– Muzeum Historii Tarnobrzega
wybór prac: Stanisława Opałińska

Wystawy zagraniczne

Kraków w rysunkach Leona Getza – Wilno

Szopki krakowskie – Angers (Francja) 4 XII

komisarz wystawy: Małgorzata Niechaj

Rok 2000 zaowocował wieloma znaczącymi dokonaniem z zakresu wystawiennictwa. Muzeum przygotowało 28 nowych ekspozycji zmiennych, prezentowanych we własnych salach w Krakowie. Ponadto przygotowano trzy wystawy zagraniczne: w Helsinkach, Bergen i Lwowie oraz dwie prezentacje szopek krakowskich: w Warszawie i Łańcucie.

Obiekty naszego muzeum użyczane były na liczne wystawy organizowane w kraju i za granicą, w tym tak znaczące, jak *Kraj skrzydlatych jeźdźców – sztuka polska 1572–1764*, pokazywanej w Stanach Zjednoczonych.

Jedną najciekawszych ekspozycji 2000 roku uznano wystawę *Ku pokrzepieniu serc – Henryk Sienkiewicz – życie i twórczość*. Ekspozycja została przygotowana według scenariusza Barbary Wachowicz, znakomitej popularyzatorki i pisarki, laureatki „Złotego Chryzostoma Polskiego Radia”, przyznawanego przez Muzeum Literatury w Warszawie. Część ekspozycji dotycząca związków Krakowa z autorem *Trylogii*, przygotował Leszek Si-bila. Ekspozycja złożona z kilkudziesięciu plansz, zawierających nieznanne w większości fotografie, ukazała koleje życia najpopularniejszego polskiego powieściopisarza, losy jego rodziny oraz percepcję utworów. Wystawa adresowana głównie do młodzieży, również widzom dorosłym dostarczyła wielu przeżyć. Otwarcie ekspozycji poprzedził występ Barbary Wachowicz oraz wnuczki Henryka Sienkiewicza i innych żyjących członków jego rodziny. W otwarciu ekspozycji uczestniczyli: wiceprezydent Krakowa Teresa Starmach, rektor Akademii Górniczo-Hutniczej prof. Ryszard Tadeusiewicz, radni RMK, członkowie Komisji Kultury. Przedstawiono też najnowsze książki Barbary Wachowicz poświęcone Henrykowi Sienkiewiczowi.

W styczniu w salach Galerii Teatralnej Domu pod Krzyżem pokazano plakaty zaprojektowane przez największych

*B. Wachowicz przemawia podczas otwarcia wystawy *Ku pokrzepieniu serc* – Henryk Sienkiewicz – życie i twórczość, fot. J. Korzeniowski*

polskich twórców tej dziedziny: Mieczysława Górowskiego, Wacława Wołkuskiego, Franciszka Starowieyskiego do sztuk Sławomira Mrożka. W ten sposób muzeum zainaugurowało obchody 70. rocznicy urodzin znakomitego dramaturga. Plakaty pochodziły z kolekcji Krzysztofa Dydy. W otwarciu ekspozycji uczestniczył Sławomir Mrożek, który w trakcie wystawy wykonał rysunek ofiarowany do zbiorów Oddziału Teatralnego naszego muzeum.

Bardzo interesującą wystawę poświęconą bł. Bronisławie pokazaliśmy w Zwierzynieckim Salonie Artystycznym. Autorem scenariusza ekspozycji był Piotr Boroń, komisarzem technicznym Jerzy Segda. Wystawa wpisywała się w cykl organizowany już od kilku lat w salach Pałacu „Krzysztofor”, poświęcony prezentacji dzieł sztuki będących w posiadaniu krakowskich klasztorów. Norbertanki to jeden z najstarszych zakonów żeńskich w naszym kraju. Posiada znakomity zasób dzieł sztuki sakralnej, wyróżniający się wśród innych kolekcji zakonnych wartościami artystycznymi i historycznymi.

Większość zgromadzonych dzieł na co dzień nie jest dostępna przeciętnemu odbiorcy. Skarby Norbertanek pierwszy raz od czasów szwedzkiego potopu „wyszły” z klasztoru. Szczupłość miejsca sprawiła, iż na wystawie pokazano obiekty przede wszystkim związane z kultem bł. Bronisławy. Prezentację zorganizowano w 160. rocznicę beatyfikacji (1839 – papież Grzegorz XII) oraz 740. rocznicę śmierci Bronisławy.

Na wystawie pokazano obiekty związane z narodzinami kultu bł. Bronisławy, m.in. cudownie odnalezione w 1604

roku relikwie, rozwój kultu w XVII wieku, przedmioty związane z ponownym odnalezieniem relikwii w 1782 roku i rozwój kultu przed i po beatyfikacji. W otwarciu wystawy uczestniczyli m.in. ks. bp Albin Małysiak, ks. inf. Jerzy Bryła, ss. Norbertanki z przełożoną s. Paulą Torczyńską. Wystawie towarzyszył katalog autorstwa Piotra Boronia.

Corocznym zwyczajem z okazji Międzynarodowego Dnia Teatru przygotowano wystawę w cyklu *Gwiazda sceny krakowskiej*. Tym razem bohaterem prezentacji był znany aktor teatru, filmu i estrady, reżyser, pedagog, wówczas rektor krakowskiej Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Krakowie – Jerzy Stuhr. Na wystawie zgromadzono zdjęcia artysty, afisze, odznaczenia i medale, nagrody festiwalu teatralnych i filmowych, a także rekwizyty, kostiumy, projekty scenograficzne. Kształt ekspozycji, pogładowe ułożenie materiałów stworzyło widzom możliwość prześledzenia drogi artysty od pierwszych debiutanckich ról aż po najwybitniejsze osiągnięcia dnia dzisiejszego z *Kontrabasistą*, po raz 600. prezentowanym wówczas na scenie PWST.

Obok artysty i jego najbliższych w otwarciu uczestniczyli: dyrektorzy krakowskich teatrów, przewodniczący Komisji Kultury Sejmiku Województwa Małopolskiego i RMK, dyrektor Wydziału Edukacji i Kultury UMK, a także wielu przyjaciele muzeum oraz artyści. Autorką scenariusza wystawy i katalogu była Wanda Kwiatkowska-Ptak.

Wystawa *Forteca Monarchów. Cracovia Regni Poloniae* została zrealizowana przez Danutę Radwan i Teresę Paszkot-Kluz. Autorem oprawy plastycznej był Witold Turdza. Konsultacja naukowa – Henryk Kotarski, Wacław Passowicz.

Koncepcja wystawy opierała się na założeniu, iż w roku kończącym drugie tysiąclecie, roku 600-lecia odnowienia Uniwersytetu, gdy Kraków został wybrany na jedną ze stolic europejskiej kultury, należy zadać pytanie, jakie czynniki sprawiły, iż przez całe niemal tysiąclecie należał do najważniejszych centrów życia duchowego i politycznego naszego kraju. Obok wielu innych okoliczności za bardzo istotną uznaliśmy stołeczność Krakowa. Przez wieki miasto było zarówno faktyczną, jak i symboliczną stolicą Polski. Gdy losy sprawiły, że centrum władzy administracyjnej zostało przeniesione do Warszawy, nadal żywa była świadomość pierwszoplanowej roli Krakowa, jako wiecznie żywego i stale rosnącego pomnika wielkości minionych i nowych czasów.

Tak więc wzajemne relacje między dworem królewskim, a miastem były głównym tematem wystawy. Królów ukazano prezentując rozliczne poczty, wizerunki monarsze od najstarszych Treterowskich i ich replik, przez przedstawienia Konstantego Aleksandrowicza, Michała Stachowicza i wreszcie Jana Matejki. Obecność władców w życiu miasta ukazywały obrazy historyczne, m.in.: Władysława Bakałowicza *Bal na dworze Henryka Walezego*, Jana Nepomucena Bizańskiego *Kazimierz Wielki nadaje akt lokacyjny miastu Kazimierzowi*, Bronisława Abramowicza *Uczta u Wierzyńska*, Michała Stachowicza *Założenie Akademii Krakowskiej przez Kazimierza Wielkiego*, Walerego Eliasza Radzikowskiego *Królowa Jadwigę z żakiem*, Jana Matejki *Hołd pruski*, *Jan Kazimierz na Bielanach*, *Stopka królowej Jadwigi*, Władysława Łuszczkiewicza *Kazimierz Wielki u Esterki*, Florianą Stanisława Cynka *Długosz zastaje Kazimierza Jagiellończyka przy modlitwie*.

Drzeworyty i ryciny ukazywały wjazdy królewskie do Krakowa. Znaczącą rolę w ekspozycji odgrywały dokumenty archiwalne, od przywileju lokacyjnego z 1257 roku po przywilej Jana III Sobieskiego z 1677 roku. Całość ekspozycji podzielono na następujące działy: *Świt królewskiego jutra*, czyli legendarni władcy Krakowa, *Król przeklęty i królowie święci* (losy i charakter monarchów od Bolesława Śmiałego po Jadwigę Królową), *Via Regia* (szlakiem królewskich wjazdów uroczystych do miasta), *Akademia Krakowska i jej królewscy dobroczyńcy i założyciele*, *Hołdy i zmienności losów – Fortuna variabilis*. Stosunek królów do miasta obrazował dział *Protego quos rego*. Pamiętne dni odsieczy wiedeńskiej przedstawiono w dziale *Venimus, Vidimus, Deus Vicit*. Poczet Matejkowski, ilustrujący majestat królewski, pokazano w osobnej sali. Zamykał ekspozycję dział ukazujący *Legendę królewską Krakowa* oraz *Pochód królów*. Znaczną część ekspozycji stanowiły wyroby rzemiosła artystycznego, powstałe bądź to z fundacji monarszych, bądź będące pamiątkami związanymi z określonymi władcami. Wśród nich zwracały uwagę m.in.: monstancja, której część stanowi według legendy fragment wianka ślubnego królowej Bony, oraz sepet podróży Jana III Sobieskiego.

Inny charakter miała ekspozycja przygotowana przez Małgorzatę Palkę-Konieczko w Galerii Teatralnej MHK, ukazująca prace profesora krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych Allana Rzepki. Artysta, uczeń m.in. Andrzeja Stopki, rozpoczął swoją drogę twórczą od realizacji scenograficznych, aby następnie poświęcić się głównie malarstwu. To pierwotne doświadczenie wpłynęło na charakter jego twórczości. Wielu krytyków uważa, że malarstwo Allana Rzepki to swoisty teatr autorski. Każdy z jego obrazów jest sceną, na której rozgrywa się teatr wnętrza artysty.

Jak zauważyła autorka katalogu, kompozycja jego obrazów przypomina scenę teatralną, plan pierwszy to miejsce akcji, plan drugi – tło pełniące, podobnie jak w teatrze, funkcję podsumowującą. Ale nie tylko kompozycją, lecz również kolorem i światłem artysta posługuje się w sposób właściwy sztuce teatralnej, poszczególne rekwizyty i postaci są jakby prowadzone reflektorem scenicznym. W ekspozycji ukazano scenograficzne prace artysty z początku jego kariery oraz obrazy najnowsze. Całość wystawy urzekła pięknem, tajemniczością i igrasce gombrowiczowskim, groteskowym postrzeganiem otaczającej rzeczywistości, której tajemnice odsłaniają się przed nami jak w teatrze przy kolejnych uniesieniach kurtyny.

Jeszcze inny charakter posiadała, składająca się głównie z fotografii i dokumentów (choć nie brakowało również innych pamiątek), ekspozycja poświęcona kontaktom Ojca Świętego Jana Pawła II z Towarzystwem Strzeleckim – Bractwem Kurkowym. Patronat nad tą ekspozycją objął ks. kard. Franciszek Macharski. Twórcą ekspozycji, a zarazem autorką obszernego opracowania dotyczącego związków Karola Wojtyły, biskupa, kardynała, a później papieża z Bractwem była dr Grażyna Lichończak-Nurek. W oparciu o zbiory osób prywatnych, archiwa, biblioteki zgromadziła ona materiał, wskazujący na fakt, iż związki Ojca Świętego z Bractwem nie miały jedynie charakteru okazjonalnego, lecz znacznie głębszy, wynikający z przywiązania do historii i tradycji, tak ważnych dla kształtowania świadomości współczesnych pokoleń.

Wystawę otwarto w obecności wojewody małopolskiego Ryszarda Masłowskiego i Teresy Starmach. W dniu

Bracia kurkowi przy pomniku Jana Pawła II w Ogrodzie Strzeleckim w Krakowie

odsłonięcia pomnika Jana Pawła II w Ogrodzie Strzeleckim (1 lipca 2000 roku) wystawę zwiedzili m.in. kard. Franciszek Macharski, prezydent Krakowa prof. Andrzej Gołaś, marszałek Sejmiku Małopolskiego Marek Nawara, przewodniczący Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Małopolska Wojciech Grzeszek.

Kolejną z wielkich wystaw była ekspozycja poświęcona 70. rocznicy urodzin Sławomira Mrożka, na której pokazano prawie 300 rysunków powstałych od lat 50. po czasy obecne. Podjęto następujące zagadnienia: *Ja – inne, Ja – inni, My i Oni, Zwierzęta, Ludzie, Gry i zabawy, Ciało i dusza, Człowiek jako Polak, Rzeczy ostateczne, Rzeczy różne*.

Rysunki Sławomira Mrożka układają się w rodzaj rozległego rysunkowego traktatu na temat człowieka i jego spraw. Zawarte są w nich cztery podstawowe wymiary istnienia – *Ja sam na sam ze sobą, Ja z drugim człowiekiem, Ja i społeczność, Ja i metafizyka*.

Wystawę zorganizowano wspólnie z wydawnictwem słowo/obraz terytoria. Komisarzami wystawy ze stron muzeum byli: Marta Marek i Leszek Sibila, ze strony wydawnictwa Stanisław Rosiek. Wystawie towarzyszyła obszerna publikacja.

Wystawa *Potęga obyczaju* to arcyciekawy pokaz przedmiotów, pamiątek, obrazów łączących się tematycznie w jedną całość, mającą na celu ukazanie kształtu tradycji życia religijnego społeczności żydowskiej oraz jej nieocenionego wpływu na trwanie społeczności żydowskiej, bez względu na tragiczne losy i rozproszenie. Komisarzem ekspozycji był Eugeniusz Duda, autorką oprawy plastycznej Elżbieta Buczyńska-Wszolek. Zaprezentowano życie społeczności ży-

dowskiej przebiegające w rytmie rytuału religijnego i obyczajów, a więc tych dwóch elementów, które decydowały o tożsamości i zachowaniu narodowej odrębności Żydów.

Duchowość chrześcijańska to temat wiodący w przedstawieniu genezy i rodowodu kultury polskiej w okresie tysiąclecia zamykającego się 2000 rokiem. Trudno mówić o duchowości bez zrozumienia przesłania św. Franciszka. Tak więc prezentacja wystawy ukazującej skarby klasztoru oo. Franciszkanów znakomicie mieściła się w formule przyjętej przez miasto Kraków dla podsumowania i określenia dorobku kulturalnego na koniec drugiego tysiąclecia.

Wśród pokazanych obiektów na szczególną uwagę zasługują portrety biskupów: św. Stanisława, Piotra Tomickiego (autorstwa Stanisława Samostrzelnika), Jana Latańskiego, Jana Chojńskiego, Piotra Gamrata, stanowiących fragment kolekcji portretów biskupów z krągów franciszkańskich. Kielichy późnogotyckie i barokowe, monstrancje, w tym dzieło Marcina Lekszyckiego, szaty liturgiczne (15 ornatów od XV po XVII wiek) – to tylko niektóre bezcennej wartości dzieła sztuki, które zgromadzono na tej wystawie. Autorami scenariusza i aranżacji plastycznej oraz katalogu byli: Janusz T. Nowak i Witold Turdza.

Rok 2000 – daty otwarcia wystaw

Sale wystaw czasowych, Pałac „Krzysztofory”

Ku pokrzepieniu serc – Henryk Sienkiewicz
– *życie i twórczość* 3–31 III
komisarz wystawy: Leszek Sibila

Otwarcie wystawy *Skarby krakowskich klasztorów – zbiory oo. Franciszkanów*, pierwszy z lewej kard. F. Macharski, fot. R. Korzeniowski

Forteca Monarchów. Cracovia Regni Poloniae 18 IV–18 VI
komisarz wystawy: Danuta Radwan

Człowiek według Mrożka
29 VI–15 VIII
komisarze wystawy: Marta Marek, Leszek Sybila

Skarby krakowskich klasztorów – zbiory oo. Franciszkanów
20 IX–26 XI
komisarze wystawy: Janusz T. Nowak, Witold Turdza

Szopki krakowskie – wystawa pokonkursowa (58. konkurs)
12 XII–31 XII
komisarz wystawy: Anna Szałapak

Sień Pałacu „Krzysztofory”

Wystawa poplenerowa 35 międzynarodowego pleneru ceramicznego – Bolesławiec 16 III–20 V
komisarz wystawy: Elżbieta Firlet

Wystawa pokonkursowa międzynarodowego Biennale Dziecięcej Lalki Teatralnej 1 VI–30 VIII
komisarz wystawy: Michał Grabowski

Wystawa modeli. Czołgi – Samoloty – Okręty 5 X–26 XI
komisarz wystawy: Leszek Sybila

Ozdoby Choinkowe ze Szkła 4–31 XII
komisarz wystawy: Elżbieta Firlet.

Kamienica Hipolitów

Janina Berdak – malarstwo 18 II–19 III
komisarz wystawy: Maria Zientara

Wiesław Frączyk – malarstwo, grafika komputerowa
30 III–30 IV
komisarz wystawy: Maria Zientara

Stara Synagoga – otwarcie wystawy Potęga obyczaju, przemawia dyr. A. Szczygieł, pierwszy z prawej dyrektor Festiwalu „Kraków 2000” B. Sonik, fot. R. Korzeniowski

Stara Synagoga – otwarcie wystawy Potęga obyczaju, fot. R. Korzeniowski

Andrzej Pollo, wystawa retrospektywna 9 V–30 VI
komisarz wystawy: Leszek Sybila

Taboret – wystawa prac studentów biorących udział w ogólnopolskim konkursie organizowanym przez Wydział Architektury Wnętrz ASP w Krakowie 10–19 X

Tadeusz Kantor i jego teatr 1934–1949, wystawa z cyklu *Wędrowki z Tadeuszem Kantorem*, zorganizowana przez Biuro Festiwalowe „Kraków 2000” 27 X–31 XII
komisarz wystawy: Józef Chrobak

Galeria Teatralna – Dom pod Krzyżem

Plakat teatralny do dramatów Sławomira Mrożka ze zbiorów Krzysztofa Dydo 22 X–10 III
komisarz wystawy: Wanda Kwiatkowska-Ptak

Gwiazda sceny krakowskiej – Jerzy Stuhr 25 III–31 V
komisarz wystawy: Wanda Kwiatkowska-Ptak

Malowanie w teatr uwikłane – Allan Rzepka
14 VI–17 IX
komisarz wystawy: Małgorzata Palka-Konieczko

Kabaret – magia sztuki 21 X–31 XII

komisarze wystawy: Roma Kopyto, Krystyna Solańska

Celestat

Ojciec Święty a Krakowskie Bractwo Kurkowe

24 VI–31 XII

komisarz wystawy: Grażyna Lichończak-Nurek

Zwierzyniecki Salon Artystyczny

Błogosławiona Bronisława, patronka Zwierzynca, Krakowa, Polski 1 II–31 III

komisarze wystawy: Piotr Boroń, Jerzy Seida

Teatr w sztuce i rekwizytach 18 IV–31 V

komisarz wystawy: Jerzy Seida

Dziecko w malarstwie 26 VI–8 V

komisarz wystawy: Jerzy Segda

Tadeusz Kościuszko i dzieje jego Kopca 15 X–20 XII

komisarze wystawy:

Piotr Boroń, Janusz T. Nowak, Jerzy Segda

Stara Synagoga

Potęga obyczaju 14 VII–31 X

komisarze: Eugeniusz Duda, Anna Jodłowiec

Galeria Letnia – Wieża Ratuszowa

Janina Kraupe-Świdorska – malarstwo, grafika 18 IV–20 VI

Janusz Orbitowski – malarstwo 24 VI–30 VII

Bogusław Schaeffer, rysunki, obrazy 3 VIII–3 IX

Jan Pamuła – malarstwo, grafika komputerowa 8 IX–4 XI

Komisarzem wystaw na Wieży Ratuszowej była Maria Zientara.

Barbakan

Barbakan i mury miejskie. Rozwój i konserwacja fortyfikacji miejskich – wystawa zorganizowana przez UMK w ramach obchodów Dni Miast Światowego Dziedzictwa Kultury 8–15 VIII

Wystawy zagraniczne

Warownie Krakowa w rysunkach Zygmunta Wierciaka (Lwów)

komisarz wystawy: Leszek Sybilla

Szopki krakowskie

30 XI 2000–6 I 2001, Helsinki

komisarz wystawy: Anna Szałapak

Otwarcie wystawy *Gwiazda sceny krakowskiej* – Halina Gryglaszewska, na pierwszym planie artystka, fot. J. Korzeniowski

Szopki krakowskie 3 XII–6 I 2001, Bergen

komisarz wystawy: Danuta Radwan

W ciągu 2001 roku w salach muzealnych przygotowano i udostępniono publiczności 38 wystaw zmiennych. Obok ekspozycji prezentowanych w salach własnych muzeum, przygotowano dwie duże prezentacje szopek krakowskich w Sztokholmie i Sewilli.

Wśród ekspozycji tego roku były wystawy cykliczne, takie jak: *Skarby krakowskich klasztorów*, *Gwiazda sceny krakowskiej*, *Z pracowni naszych artystów*, *Scenografia krakowska*. Przygotowaliśmy też szereg nowych propozycji tematycznych. Wśród nich na pierwszy plan wybija się znakomita pod względem merytorycznym i aranżacyjnym wystawa historyczna *Znak Wiecznotrwały. Z dziejów budowy Kopca Tadeusza Kościuszki*. Wystawa ta miała charakter interwencyjny, jej celem było zwrócenie uwagi społeczeństwa na potrzebę konserwacji i odbudowy Kopca po zniszczeniach w wyniku katastrofalnych opadów deszczu.

Pokazaliśmy też kilka wystaw przygotowanych z myślą o widowni dziecięcej, m.in.: *Ele mele dutki – ilustracje do bajek*, *Postaci z legend Krakowa w twórczości dzieci – ceramika*, *Budowle i legendy Krakowa*. Ekspozycje te uzmysłowiły, że Kraków – jego piękno, dzieje bajeczne i legendowe ciągle są źródłem inspiracji twórców dorosłych i dzieci.

Galerie Teatralna, Wieża Ratuszowa i Zwierzyniecki Salon Artystyczny gościły artystów współczesnych, których twórczość inspirowana była Krakowem, bądź którzy podejmowali

Otwarcie wystawy: *Znak wiecznotrwały – Kopiec Tadeusza Kościuszki*, fot. J. Korzeniowski

Otwarcie wystawy *Znak wiecznotrwały – Kopiec Tadeusza Kościuszki* – wystawę zwiedzają: J. Widzyk – minister Transportu i Gospodarki Morskiej, prezydent Krakowa – A. Gołaś, poseł T. Szczypiński; oprowadzają dyrektor A. Szczygieł i kurator wystawy M. Niezabitowski, fot. J. Korzeniowski

problemy szersze, uniwersalne, lub byli autorami ciekawych, nowatorskich propozycji warsztatowych.

W lutym w Zwierzyńskim Salonie Artystycznym otwarto wystawę czasową poświęconą dawno nie oglądanemu krakowskiemu artyście Jerzemu Potrzebowskiemu. Urodzony w Sandomierzu w 1921 roku, tam ukończył szkołę podstawową i średnią. W okresie wojny czynny w konspiracji antyhitlerowskiej, był aresztowany i więziony w Oświęcimiu, Buchenwaldzie i Lipsku. Po wojnie był studentem Akademii Sztuk Pięknych (1945–1950), uczniem m.in. Ignacego Pięnkowskiego, Wojciecha Weissza, Fryderyka Pautscha, Zbigniewa Rudnickiego i Czesława Rzepińskiego. Jego rysunki obozowe znajdują się w Muzeum w Oświęcimiu. W swej twórczości kontynuował najlepsze tradycje malarstwa historycznego, batalistycznego i religijnego, takich mistrzów jak: Aleksander Orłowski, Piotr Michałowski, Józef Brandt, Józef Chełmoński czy Jan Matejko.

Długo lata zamieszkiwał na krakowskim Salwatorze, gdzie powstawały najlepsze jego dzieła inspirowane literaturą: dziełami Henryka Sienkiewicza i poezją K.I. Gałczyńskiego. Był mistrzem scen batalistycznych, portretów oraz pejzażu. Na wystawie pokazano ponad 50 jego dzieł, dających przegląd tematyczny jego twórczości.

Prezydent Krakowa A. Gołaś w towarzystwie M. Niezabitowskiego, kuratora wystawy ukazującej dzieje Kopca Kościuszki, ogląda portret znakomitego kaznodziei, biskupa, poety J.P. Woronicza, fot. J. Korzeniowski

Bohaterką wystawy zorganizowanej w ramach cyklu *Gwiazda sceny krakowskiej* była Halina Gryglaszewska, aktorka, reżyser, pedagog związana ze scenami Krakowa od ponad 50 lat. Urodzona w Krakowie, harcerka, w czasie II wojny światowej była żołnierzem 16 pp Armii Krajowej. Po wojnie ukończyła Studium Aktorskie przy Teatrze im. Juliusza Słowackiego, a następnie Wydział Reżyserii PWST w Krakowie. Przez kilka sezonów była dyrektorem i kierownikiem artystycznym Teatru Bagatela i Teatru Ziemi Kieleckiej w Kielcach. Zasłynęła ze znakomitych ról teatralnych, telewizyjnych i kinowych. Jest laureatką nagrody Miasta Krakowa i wielu nagród, w tym Ministerstwa Kultury i Sztuki. Została odznaczona wieloma odznaczeniami i orderami. Do historii przeszły jej znakomite role m.in. Balladyny, Matki w *Niespodziance* i inne. Stworzyła ponad 250 postaci scenicznych. Na wystawie ukazano dokumenty, zdjęcia, afisze, projekty scenograficzne i kostiumy z najciekawszych przedstawień z jej udziałem. Obok dokonań artystycznych ukazano również artystkę w życiu prywatnym. Jej pasje i zamiłowania ilustrują dokumenty i zdjęcia z podróży i działalności przewodnickiej. Autorką scenariusza ekspozycji była Krystyna Solańska. Oprawę scenograficzną wystawy opracowała Wanda Kwiatkowska-Ptak.

W kwietniu otworzono wystawę poświęconą historii *Wiecznotrwałego znaku*, jakim dla Krakowa i Polaków odbywających wycieczki do naszego grodu jest od około 180 lat Kopiec Kościuszki. Pamięć o przywódcy pierwszego polskiego powstania narodowego, które jako pierwsze postawiło aktualne przez niemal dwa wieki pytanie, czy Polacy potrafią się wybić na niepodległość, utrwalana była m.in. przez pomnik – kopiec na wzór prastawiańskich kurhanów Wandy i Kraka. Jak napisano w akcie erekcyjnym, to „Pomnik Wiecznotrwały” i takim był przez minione dziesięciolecia, choć rozmaite niebezpieczeństwa dotyczyły ten niekiedy jedyny skrawek niepodległej Polski, bo taki status miał Jego – Tadeusza Kościuszki – Kopiec.

Ekspozycja przygotowana przez Michała Niezabitowskiego ukazywała następujące problemy: *Koniec Polski szlacheckiej* – ukazano przy pomocy kilku symbolicznych obrazków, które z jednej strony przedstawiały przepych sarmackiego obyczaju, z drugiej zaś tragiczną scenę Maciejowic z pytaniem, jakie przez następne lata będzie w swojej tragicznej formie towarzyszyć Polakom: *Finis Poloniae*? Następna sala ukazała ostatnie lata życia Tadeusza Kościuszki spędzone na emigracji w szwaj-

Wystawa Elżbieta Krywsza-Fedorowicz – scenografia, fragment, fot. J. Korzeniowski

Stara Synagoga – otwarcie wystawy Devi Tuszynski – miniatury, przemawia artysta, fot. R Korzeniowski

carskiej Solurze. Kolejnym, bardzo rozbudowanym punktem ekspozycji, była prezentacja uroczystego pogrzebu naczelnika. Tutaj punkt kulminacyjny stanowił zrekonstruowany katafalk. Sala uzyskała dzięki temu i innym podobnym działaniom wymiar monumentalny, pełen tragizmu i patosu. Następna część ekspozycji to odtworzenie scen sypania Kopca. Wśród pamiątek były m.in. oryginalne łopaty, taczki, nosidła itd. Znako-mita plastyczna aranżacja sprawiała, że widz odnosił wrażenie osobistego uczestniczenia w sypaniu kurhanu naczelnika. Kolejna część ekspozycji ukazywała ludzi, którzy przez 180 lat najpierw tworzyli honorowy i rzeczywisty Komitet Budowy, a następnie Opieki nad Kopcem. Byli wśród nich generałowie, prezydenci, przemysłowcy, rektorzy, profesorowie i radni Gminy Miasta Krakowa. W kolejnej sali pokazano rozliczne źródła ikonograficzne, pozwalające ocenić zmiany zachodzące w otoczeniu i samym kształcie Kopca – m.in. obrazy Stanisława Wyspiańskiego, Jacka Malczewskiego, Stanisława i Erazma Fabijańskich, Saturnina Świeżyńskiego, Aleksandra Płonczyńskiego, będące zarazem pełnymi artystycznego uroku dokumentami historii miasta. Wreszcie sala ostatnia pokazała drugą funkcję Kopca. On sam był *Znakiem Wiecznotrwałym*, stale widocznym, przypominającym herosa walk o wolną Polskę, ale też świadkiem rozlicznych wydarzeń, które rozgrywały się u jego podnóża. Ukazano więc sceny podniosłe: wymarsz I Kompanii Kadrowej do walki o wolną Polskę, uroczyste nabożeństwa i pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Polski, a także sceny rodzajowe, jak choćby wieczną wojnę „Asów” i „Pasów” – Wisły i Cracovii. Ostatnim akordem tej wystawy o charakterze historycznym, ale i interwencyjnym, była skar-bonka, zachęcająca do tego, aby każdy obecny na wystawie mógł darować swój grosik na ratowanie Kopca, tak jak ongiś cały naród budował.

Plansze w podcieniach informowały o obecnym etapie prac przy Kopcu. Ekspozycja przez swoją merytoryczną wartość, jak i kształt plastyczny należała do jednych z bardziej udanych w ostatnich latach. Twórcą aranżacji plastycznej był Paweł Górecki.

Ekspozycja prac *Elżbiety Krywszy-Fedorowicz* przygotowana przez Wandę Kwiatkowską-Ptak z Oddziału Teatralnego była kolejną prezentacją dorobku krakowskich scenografów. Elżbieta Krywsza-Fedorowicz, uczennica profesorów Adama Marczyńskiego i Andrzeja Stopki od ponad 30 lat

Miniatura – fragment architektury krakowskiego Kazimierza, mal. D. Tuszynski

uprawia zawód scenografa. Debiutowała w teatrzykach studenckich, premierę na zawodowej scenie miała w Teatrze Polskim w Szczecinie w 1970 roku. Od tej pory współpracowała z wieloma teatrami, telewizją, filmem, przygotowując scenografię m.in. do *Hamleta* Williama Szekspira, *Policji* Sławomira Mrożka, *W małym dworcu* Stanisława Ignacego Witkiewicza, *Lekarza mimo woli* Moliera, *Mazepy* Juliusza Słowackiego, *Wszystko w ogrodzie*, Edwarda Albeego. Współpracowała też z operą i operetką, realizując scenografię do *Poławiaczy pereł* Georges Bizeta, *Traviaty* Giuseppe Verdiego. Jej partnerami byli wybitni reżyserzy: Wojciech Jasionka, Wojciech Ziętarski, Jerzy Stuh, Krzysztof Orzechowski, Maria Biliżanka. Scenografia Elżbiety Krywszy-Fedorowicz nie była tylko ilustracją cudzych pomysłów, lecz

Otwarcie wystawy Skarby krakowskich klasztorów – zbiory oo. Misjonarzy, na pierwszym planie przewodniczący RMK S. Handzlik i wiceprezydent Krakowa T. Starmach, fot. R. Korzeniowski

samodzielnym wkładem w realizację spektakli. Szczególne mistrzostwo osiągnęła projektując kostiumy.

W Starej Synagodze w omawianym roku pokazaliśmy prace żydowskiego artysty Deviego Tuszyńskiego, zamieszkałego od lat w Paryżu, mającego jednak bardzo silne związki z Polską. Tu jego rodzina żyła przez stulecia, on sam spędził w Płocku dzieciństwo i młodość. W 1939 roku był obrońcą Warszawy, uczestnikiem bitwy pod Kutnem. Jego prace to znakomite technicznie rysunki – miniatury i mikrografy Psalmów Davida. Jak mówił, ta część jego twórczości jest „pomnikiem dla tych, którym nie dane było ocalić życie w czarnej epoce potopu – kiedy to fale nienawiści i zbrodni pogrążyły wielu jego rodaków, w tym najbliższych zamordowanych w Auschwitz-Birkenau. Niech te kartki będą pomnikiem nagrobnym, niech ten czas nie powtórzy się już nigdy – na wieki wieków...”. Ekspozycję tę mogliśmy pokazać krakowianom dzięki życzliwej inspiracji dyrektora płockiego muzeum Tadeusza Zaremby. Komisarzem wystawy był Eugeniusz Duda.

Kolejną wystawę *Skarby krakowskich klasztorów* zorganizowaliśmy w 350. rocznicę przybycia do Polski Zgromadzenia oo. Misjonarzy. Była to już 10 wystawa z „klasztornego” cyklu. W siedmiu salach pokazano obiekty według następującego scenariusza. W pierwszej sali znalazły się dokumenty i pamiątki związane z powstaniem zgromadzenia oraz jego założycielem św. Wincentym à Paulo. W drugiej sali najcenniejsze obiekty, wśród nich trzy malowane temperą na desce wczesnorenesansowe epitafia: Juliana Chełmskiego, kanonika krakowskiego (zm. 1531), Jana z Oświęcimia, zwanego Sacranusene, rektora Akademii Krakowskiej, oraz Melchiora Sobka, kanonika krakowskiego. Następną salę wypełnił zbiór portretów, jakie oo. Misjonarze zebrali na przestrzeni wieków. Najważniejsze miejsce wśród nich zajmuje wspaniały portret króla Stefana Batorego namalowany przez Marcina Kobera w 1583 roku. Portret ten wywarł olbrzymi wpływ na ukształtowanie się kanonu szlacheckiego portretu reprezentacyjnego. Obok niego znakomite konterfekty, m.in. biskupów krakowskich: Kazimierza Łubieńskiego, Konstantego Felicjana Szaniawskiego, Jana Aleksandra Lipskiego, Andrzeja Stanisława Załuskiego, biskupa przemyskiego Michała Wodzikiego oraz Wacława Hieronima Sierakowskiego

i prymasa Michała Jerzego Poniatowskiego. W kolejnej sali zaprezentowano szaty liturgiczne, ornaty z XVII–XVIII wieku oraz naczynia liturgiczne, monstrancje, od barokowych i rokokowych po współczesne. Nie pominięto również cymeliów ze zbiorów archiwalno-bibliotecznych, bezcennych inkunabułów i starodruków, takich jak: Biblia Latina z 2 połowy XIII wieku czy dzieło *Phisicas Hildegardis* (1533) z superexlibrisem króla Zygmunta Augusta. Wystawę zamykały liczne pamiątki z krajów misyjnych – szczególnie efektowne łoża mandaryna oraz wazy, tace i figurki z brązu. Komisarzami ekspozycji oraz autorami towarzyszącego jej katalogu byli: Janusz T. Nowak i Witold Turdza, zarazem autor aranżacji plastycznej.

Wiosną 1971 roku z inicjatywy nieżyjącego już kierownika Oddziału Teatralnego Jerzego Smotera odbyła się w pomieszczeniach piwnicznych Domu pod Krzyżem pierwsza prezentacja poświęcona sztuce współczesnej. Grupa „Collegium”, którą tworzyli młodzi wówczas artyści: Andrzej Łukaszewski, Barbara Skąpska i Stanisław Rodziński zainaugurowała działalność wystawienniczą Galerii Teatralnej Muzeum Historycznego Miasta Krakowa. W ten sposób zapoczątkowano cykl wystawienniczy, który zaowocował ponad stu różnorodnymi ekspozycjami czasowymi. Profil Galerii uległ zmianom, ale zawsze jak to zaproponował jej ideowy twórca, oscylował wokół teatru i sztuki współczesnej.

Po latach twórcy grupy „Collegium” zdecydowali się wystąpić razem, ukazać swoje prace, te które nawiązywały do minionego czasu i te, które dawały świadectwo ich drogi twórczej.

Na wystawie pokazano nostalgiczne widoki Barbary Skąpskiej, znakomite pełne fantastycznych form dzieła Andrzeja Łukaszewskiego, oraz domy Stanisława Rodzińskiego – rozpadające się w nieprzyjaznym im otoczeniu, ale przecież stanowiące dla człowieka jedyne, realne schronienie. Wernisaż zgromadził dziesiątki przyjaciół Jerzego Smotera, muzeum i artystów. Komisarzem wystawy była Wanda Kwiatkowska-Ptak.

Kolejna rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości dała asumpt do przygotowania we współpracy z Zwierzyńskim Towarzystwem Przyjaciół Sztuk Wszelkich wystawy poświęconej temu wielkiemu wydarzeniu. Na wystawie pokazano zbiory mundurów i militariów z kolekcji Tomasa Otrębskiego, tomiki poezji i pieśni patriotycznych z kolekcji Piotra Boronia, pamiątki, dokumenty, obrazy z zasobów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa oraz obrazy współczesnych twórców krakowskich, m.in. Wiesława Nowaka, Haliny Cieślińskiej-Brzeskiej, Antoniego Górnik i Antoniego Kawalki. Wystawa ukazywała okres od insurrekcji kościuszkowskiej przez powstanie listopadowe, krakowskie, styczniowe, epopeję Legionów Józefa Piłsudskiego i trudu żołnierzy w okresie II wojny światowej. Wystawie towarzyszył folder z wierszami patriotycznymi poetów działających przy Zwierzyńskim Salonie Artystycznym. Komisarzami wystawy byli: Jerzy Segda i Piotr Boroń.

Przegląd wystaw 2000 roku, prezentowanych w salach uzeum, które przypomnieliśmy nieco szerzej, kończy ekspozycja zorganizowana w Galerii Kamienicy Hipolitów, zatytułowana *Cztery pory roku – kompozycje roślinne Marii Niedzielin*. Kwiaty żywe, i te zasuszone zdają się być martwe, ale przecież zachowujące barwy i kształty z czasów kwitnienia, towarzyszą nam jako najmielsze ozdoby mieszkań,

salonów. W nich, jak w najwspanialszych dziełach sztuki, zawarte jest piękno, które czyni nasze życie miłym.

Mistrzostwo kompozycji Marii Niedzielin, potrafiącej z gałęzi, traw, kwiatów układać urzekające barwą arcydzieła bukietowe, w całej pełni zostało ukazane na wystawie, której komisarzem był Witold Turdza. Wystawa ulokowana była nieprzypadkowo w Kamienicy Hipolitów – miejsce to wybrano z rozmysłem, kwiaty bowiem są doskonałym dopełnieniem wnętrz mieszkalnych.

Zagraniczne wystawy szopek krakowskich miały miejsce w Sztokholmie (prezentowana w salach Instytutu Polskiego) oraz w Sewilli (w Alcazarze, w rezydencji królów hiszpańskich). W otwarciu ekspozycji w Sztokholmie uczestniczył prezydent Krakowa prof. Andrzej Gołaś. Ekspozycję w Sewilli otwierali burmistrz Sewilli, ambasador Polski w Hiszpanii Edward Nowak oraz wiceprezydent Krakowa Bogumił Nowicki. Na wystawie w Sztokholmie pokazano 20, a w Sewilli 39 najpiękniejszych szopek krakowskich.

Wystawy przygotował zespół w składzie: Danuta Radwan, Greta Czupryniak i Jacek Głuch (w Sztokholmie) oraz Michał Grabowski, Wacław Passowicz i Jacek Głuch (w Sewilli). W otwarciu obu wystaw uczestniczyli przedstawiciele Rady Miasta Krakowa.

Rok 2001 – daty otwarcia wystaw

Sala wystaw zmiennych, Pałac „Krzysztofor”

Krakowski Festiwal Plakatu 2000 – wystawa pokonkursowa
5–18 III

komisarz wystawy: Michał Grabowski

Znak Wiecznotrwały. Kopiec Tadeusza Kościuszki
4 IV–31 VIII

komisarz wystawy: Michał Niezabitowski

Skarby krakowskich klasztorów – zbiory oo. Misjonarzy
25 IX–25 XI

komisarze wystawy: Janusz T. Nowak, Witold Turdza

Szopki krakowskie – wystawa pokonkursowa (59. konkurs)
11–31 XII

komisarz wystawy: Anna Szałapak

Galeria I piętro Pałacu „Krzysztofor”

Ramininging. Aborygeni Australii – fotografia 14–30 IX

komisarz wystawy: Piotr Hapanowicz

Sień Pałacu „Krzysztofor”

*Ceramika nowożytna ze zbiorów
Zamku Królewskiego na Wawelu* 1 III–15 V

komisarz wystawy: Elżbieta Firlet

Postacie z Legend Krakowa 1–27 VI

komisarz wystawy: Elżbieta Firlet

Legends i budowle Krakowa (wspólnie z Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych w Nowym Wiśniczu) 5–9 VII
komisarz wystawy: Elżbieta Firlet

Świąteczne pierniki 4 XII–17 II 2002

komisarz wystawy: Elżbieta Firlet

Galeria Teatralna – Dom pod Krzyżem

35 lat Teatru STU 24 I–10 III

komisarz wystawy: Małgorzata Palka-Konieczko

Elżbieta Krywsza-Fedorowicz – scenografia.

30-lecie pracy artystycznej 1–30 IX

komisarz wystawy: Wanda Kwiatkowska-Ptak

Grupa Collegium 7 XI–31 XII

komisarz wystawy: Wanda Kwiatkowska-Ptak

Kamienica Hipolitów

Wielka tkanina życia – światło i cień

– malarstwo Tadeusza Łukasiewicza-Tigrana 1–28 III

komisarz wystawy: Marta Marek

Malarstwo Mirosława Sikorskiego 18 IV–14 V

komisarz wystawy: Maria Zientara

Ele mele dudki 20 V–15 VI

komisarz wystawy: Leszek Sybila

Niewidzialne miasto – malarstwo Andreasa Torneberga
20 VI–28 VIII

komisarz wystawy: Leszek Sybila

Bogusław Bachorczyk – dolina tożsamości 26 VII–31 IX

komisarz wystawy: Witold Turdza

Przypominane w wosku – enkaustyki

(wystawa prac Katarzyny Czerpak-Węglińskiej) 4–30 IX

komisarz wystawy: Piotr Hapanowicz

Prace inwentaryzacyjne studentów ASP 11 X–12 XI

komisarz wystawy: Witold Turdza

Wieczne pióra z kolekcji Magdaleny Sosenki 23–25 XI

komisarz wystawy: Magdalena Sosenko

Kompozycje z suchych kwiatów – Maria Niedzielin 4–31 XII

komisarz wystawy: Witold Turdza

Galeria Letnia – Wieża Ratuszowa

Bogdan Achimescu – ilustracje – miasto 15 V–16 VI

komisarz wystawy: Maria Zientara

Zakamarki – refleksje przeszłości – fotografie Jacka Stokłosa
21 VI–21 VII

komisarz wystawy: Andrzej Malik

Henryk Ożóg – malarstwo 25 VI–26 VII
komisarz wystawy: Maria Zientara

Marian Siwek – malarstwo i grafika 29 VIII–29 IX
komisarz wystawy: Maria Zientara

Teresa Bujnowska – malarstwo 4–31X
komisarz wystawy: Maria Zientara

Zwierzyniecki Salon Artystyczny

Malarstwo Heleny Papee-Bożyk 7 I–4 II

Życie i twórczość Jerzego Potrzebowskiego 18 II–15 III

Kraków – Budapeszt – Klub artystów Corvi wita XXI wiek 18 III–1 IV

Tematy muzyczne w sztuce 22 IV–17 VI

Podróże – sztuka młodych – grafika, malarstwo, rzeźba, fotografia 1–9 IX

W kręgu rodziny – malarstwo, dokumenty, rzeźby, przedmioty 16–30 IX

Komisarzem wymienionych wystaw był Jerzy Segda.

Niepodległość Polski piórem i pędzlem 11 XI–31 XII komisarze: Piotr Boroń, Jerzy Segda

Stara Synagoga

Devi Tuszyński – miniatury 1 VII–31 X
komisarz wystawy: Eugeniusz Duda

Wystawy zagraniczne

Szopki krakowskie, Sztokholm 4 XII
komisarz wystawy: Danuta Radwan

Szopki krakowskie, Sewilla 4 XII
komisarze wystawy: Waław Passowicz, Michał Grabowski

W 2002 roku w salach własnych muzeum przygotowaliśmy 38 wystaw zmiennych. Ponadto zorganizowaliśmy trzy wystawy zagraniczne szopek krakowskich oraz ekspozycję poświęconą murom obronnym Krakowa w rekonstrukcjach Jerzego Dobrzyckiego i Zygmunta Wierciaka.

Wystawy szopek pokazaliśmy w Oslo, Gruzji i Moskwie. Gospodarzem ekspozycji moskiewskiej było Muzeum Historii Moskwy. Była to nasza pierwsza ekspozycja w tym mieście. Zapoczątkowaliśmy w ten sposób współpracę z nowym partnerem.

Z wystaw krajowych prezentowanych poniżej w układzie chronologicznym jako pierwszą przypominamy ekspozycję poświęconą historii radia w Krakowie. Była to pierwsza od wielu lat prezentacja obiektów z zakresu techniki. Na wystawie zgromadzono ponad 300 eksponatów, od najstarszych radiood-

biorników polskich CDR-1, PeteeR, słuchawkowych DeteFonów, wileńskich Elektritów oraz zagranicznych: Telefunken, Philips, Blaupunkt, po odbiorniki powojenne, wyprodukowane przez Zakłady Radiowe im. Marcina Kasprzaka i Diorę: „Tatry”, „Etiuda”, „Pionier”, „Szarotka”, „Belweder”. Obok radioodbiorników pokazano też różnego rodzaju nadajniki oraz urządzenia do nagrywania płyt. Ekspozycja dawała możliwość poznania technicznej strony funkcjonowania radia: najstarsze urządzenia krakowskiej rozgłośni z 1927 roku, aparaty do nasłuchu z lat wojny i okupacji, „zagłuszacze” z lat „zimnej wojny”, od 1948 do 1989 roku. Widzowie mogli też zobaczyć jak pracuje nowoczesne studio radiowe. Obok sprzętu, który przyciągnął uwagę widzów, starano się pokazać krakowskie radio poprzez dokumenty, zdjęcia przybliżające sylwetki najbardziej zasłużonych radiowców od XX-lecia międzywojennego aż po czasy nam współczesne. Takich więc ludzi, jak: Lena Meyerholdowa, Stanisław Broniewski, Jalu Kurek, Antoni Wasilewski i wielu innych. Pokazano też fotogramy ilustrujące wędrówkę studia Krakowskiego Radia: od fortów na Zwierzyńcu, budynków przy ul. Basztowej, Krowoderskiej, Kopiec Kościuszki, ul. Szlak po obecną siedzibę. Zwrócono uwagę na informacyjną, społeczną i kulturotwórczą rolę radia. Nad obchodami jubileuszu Krakowskiego Radia czuwał Komitet Honorowy na czele z prezydentem Krakowa prof. Andrzejem Gołasiem. Autorem scenariusza wystawy był Leszek Sibila, projekt plastyczny przygotował i zrealizował Roman Kurzawski.

W marcu przedstawiliśmy kilka wystaw, z których każda pod pewnymi względami miała charakter pionierski. Za najważniejszą zarówno ze względu na osobę artysty, jak i sposób organizacji należy uznać udostępnioną publiczności w Zwierzynieckim Salonie Artystycznym ekspozycję prac, od wielu dziesiętnych lat nie oglądanych w Krakowie, autorstwa Józefa Deskura. Wystawa zorganizowana została przez muzeum dzięki inicjatywie radnego Dzielnicy VII Stanisława Deskura.

Na wystawie zgromadzono wszystkie dostępne i ocalałe z zawieruch wojennych prace artysty. Organizatorzy sięgnęli do zbiorów muzealnych, jak i kolekcji prywatnych. Rodzina Deskurów o bogatych patriotycznych tradycjach, związana była zarówno z pobliskim Sancygniowem, jak i Krakowem, gdzie znalazła swoją drugą siedzibę, uchodząc przed represjami po powstaniu styczniowym. Józef Deskur, uczeń Krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, studiował także w Monachium i Paryżu. Zaliczany jest do symbolistów. Bardzo często wykorzystywał w swych pracach motywy orientalne. Obok obrazów na szczególną uwagę zasługuje jego spuścizna rysunkowa. W tej dziedzinie był prawdziwym mistrzem. Szczególnie widoczne jest to w cyklu prac powstałych na kanwie baśni arabskich *Tysiaca i jednej nocy*. Cykl ten obecnie liczy 14 kartonów. Drugi z cyklu *Sfinks*, został oparty na motywach odwołujących się do kręgu kultury egipsko-mezopotamskiej. Słabszy nieco, zresztą najbardziej zdekompletowany, jest cykl *Wojna*, sięgający do wątków średniowiecznych. Artysta, jak wielu mu pokrewnych twórców *fin de sieclu*, odważnie podejmuje wątki erotyczne. Prace jego prezentują piękne, nieskazitelnie zbudowane ciała kobiet. Uwagę przyciągały też urokliwe pejzaże oraz portrety. Ekspozycję przygotował Jerzy Segda przy pomocy merytorycznej Małgorzaty Grzelak, autorki katalogu prac tego artysty oraz komisarza jego pierwszej monograficznej wystawy, które zorganizowało Muzeum w Kielcach. Według oceny prof. Tade-

Otwarcie wystawy *Gwiazda sceny krakowskiej* – Tadeusz Huk, fot. R. Korzeniowski

usza Chrzanowskiego przypomnienie tej postaci było ważnym wydarzeniem w życiu kulturalnym miasta.

Ostatnią z marcowych ekspozycji była wystawa z cyklu *Gwiazda sceny krakowskiej*, którą poświęciliśmy znakomitemu aktorowi Tadeuszowi Hukowi. Absolwent krakowskiej PWST, karierę sceniczną rozpoczął w sezonie 1969/1970. Występował na scenach Teatru im. Juliusza Słowackiego oraz Teatru Starego, z którym związany jest od 1974 roku. Artysta stworzył kilkadziesiąt znakomitych ról, które na długo pozostaną w pamięci widzów, m.in.: Lubowickiego w *Nocy Listopadowej* Stanisława Wyspiańskiego w inscenizacji Andrzeja Wajdy, rotmistrza w *Damach i huzarach* Aleksandra Fredry w reżyserii Kazimierza Kutza, Kreona w *Antygonie* Sofoklesa, Pułaskiego w *Księdzu Marku* Juliusza Słowackiego. Obok ról teatralnych pokazano też jego znakomite role filmowe. Kostiumy, afisze, programy, projekty scenograficzne i zdjęcia stworzyły, jak to określiła Jolanta Antecka w relacji z wystawy, „prawdziwy, sugestywny obraz życia artysty”. Obok dokumentacji scenicznej działalności Tadeusza Huka pokazano również jego inne pasje – obrazy jego pędzla. Ekspozycję przygotowały Krystyna Solańska i Wanda Kwiatkowska-Ptak.

Kolejna ważna ekspozycja, otwarta w kwietniu tegoż roku, była poświęcona zjawisku miłości. Pomysł wystawy zrodził się jako swoistego rodzaju antidotum na ekspozycje, które muzea polskie zaprezentowały na koniec drugiego tysiąclecia. Koncentrowały się one na temacie śmierci, przemijaniu, my natomiast chcąc przeciwstawić się atmosferze schyłkowości, przygotowaliśmy ekspozycję o miłości, motorze ludzkich działań. Zaslugą komisarzy tej pionierskiej w polskim muzealnictwie wystawy, było ukazanie, iż miłość jako temat w sztuce polskiej ma długie tradycje. Pokazano więc obrazy wywodzące się z sielanki – przedstawiające proste, ciche szczęście wiejskich kochanków, melancholijną miłość rozległych kresów i miłość aż po grób z romantycznej ballady. Autorzy ukazali ściśle powiązania malarzkiego przedstawienia miłości z jej literackim pierwowzorem. Temat miłości w sztuce polskiej podejmowano często metaforycznie. Losy miłości to losy Polaków przeżywających nadzieję, radość, ale też smutek, i często, klęski narodu pozbawionego Ojczyzny – narodu żyjącego w niewoli. Stąd bardzo często wśród tematów wątek patriotyczno-ułań-

Otwarcie wystawy fotograficznej *Zbigniew Łagocki – znajomi z Krakowa*, na pierwszym planie artysta z A. Szczygłem i kuratorem wystawy A. Malikiem, fot. R. Korzeniowski

ski. Nie mogło oczywiście zabraknąć, co na wystawie zasygnalizowano, istnienia wątku zmysłowego, który pierwszy raz pojawia się w sztuce modernizmu.

W bardzo interesujący sposób prześledzono zdumiewającą karierę folkloru krakowskiego. Temat krakowiaków, najpierw ściśle związany z obyczajowością i witalnością ludu, w którym uwidocznienie dziewcząt, stracenie wianka itd. było jego wieczną treścią, z końcem XVIII wieku zaczyna się splatać z wątkiem narodowym. Szczęśliwy krakowski chłop to nie tylko żywotny kochanek, ale przede wszystkim bohater Racławic – symbol niepodległościowego zrywu.

Na wystawie zebrano 120 różnorodnych prac artystów. Można było oglądać dzieła znakomitych twórców: Stanisława Batowskiego, Adama Chmielowskiego, Wojciecha Gersona, Maurycego Gotlieba, Artura Grottgera, Jana Matejki, Wojciecha Kossaka, Aleksandra Kotsisa, Leopolda Loefflera, Jacka Malczewskiego, Władysława Podkowińskiego, Michała Stachowicza, Januarego Suchodolskiego, Włodzimierza Tetmajera, Wojciecha Weissa, jak również artystów mniej znanych, ale przecież oryginalne ujmujących temat miłości. Właśnie prace tych mniej znanych artystów są odkryciem i tworzyły znakomitą atmosferę wystawy.

Dla zbudowania klimatu ekspozycji przyczyniła się bardzo dobra aranżacja, oddająca nastrój ludowości, tajemniczy świat świętżanek, „okienka ułana i dziewczyny”, oraz modernistycznej kawiarni. Twórcami tej ekspozycji były Elżbieta Wojtałowa, Teresa Paszkot-Kluz i Witold Turdza.

Pochlebne recenzje prasowe, duża liczba zwiedzających utwierdziły nas w przekonaniu, iż dobór tematu i kształt wystawy spełniły zarówno nasze, jak i publiczności oczekiwania. Ekspozycja ta uznana została w plebiscycie „Gazety Wyborczej” za jedno z ciekawszych dokonań muzealnych 2002 roku.

Również w kwietniu otwarto wystawę prac znakomitego fotografa, profesora krakowskiej ASP – Zbigniewa Łagockiego. Była drugą częścią podjętego przez artystę tematu *Znajomi z Krakowa* (część pierwszą pokazywaliśmy w 1996 roku). Zaprezentowano kolejne 60 portretów osób, które swoją działalnością zawodową na rozmaitych płaszczyznach w widoczny sposób zaznaczyły się na mapie naszego miasta, trwale wpisały się w krajobraz Krakowa.

S. Papp, otwarcie wystawy w galerii Kamienicy Hipolitów, Stefan Papp – rysunki i akcje, fot. R. Korzeniowski

Fotografia artystyczna, szczególnie ta najwyższych lotów, do której zalicza się prace takich mistrzów obiektywu, jak Zbigniew Łagocki, częściowo przejęła funkcję, jaką dawniej spełniało malarstwo czy grafika portretowa. Obok walorów artystycznych zdjęcia prezentowane na tej ekspozycji mają nieocenione wprost znaczenie dokumentacyjne. Dzięki tego rodzaju dokonaniom mamy szansę utrwalenia portretu krakowian początku XXI wieku.

Należy zaznaczyć, że cały dorobek pierwszej wystawy znalazł się w naszych zbiorach. Byłoby znakomicie, gdyby również jej część druga mogła zostać nabyta do naszych zbiorów. Wystawa była otwarta w dniach *Pierwszej dekady Fotografii* w Krakowie.

W maju za najważniejsze działanie uznać należy otwarcie na zabytkowym dziedzińcu Pałacu „Krzysztofora” Letniej Galerii Rzeźby.

Ten pełen uroku plac jawi się jako wymarzone miejsce do imprez plenerowych. Pierwszą z nich zorganizowano w październiku 2001 roku. Była to impreza typu światło-dźwięk oraz koncert artystów „Piwnicy pod Baranami”. Później zdecydowano się na prezentację rzeźby. Rzeźbą plenerową zajmuje się wielu artystów. Do tej pory prace ich pokazywano jedynie okazjonalnie, m.in. z powodu braku odpowiedniego miejsca. Do udziału w pierwszej wystawie Galerii udało się pozyskać sprawdzonych rzeźbiarzy krakowskich: Bronisława Chromego, Józefa Marka, Bogusza Salwińskiego, Bogusława Gabrysia, Józefa Murzyna, Krzysztofa Kędzierskiego, Romana Kurzawskiego oraz młodych twórców: Grzegorza Popka, Jana Tutaja, Andrzeja Sieka i Mariolę Wawrzusiak. Mamy nadzieję, że ta inicjatywa, bardzo dobrze przyjęta przez krakowskie środowisko artystyczne, spotka się z przychylnością krakowian. To jeszcze jedno miejsce, gdzie będzie można poznawać twórczość współczesnych artystów naszego miasta.

W otwarciu wystawy wśród wielu gości i środowisk artystycznych uczestniczyli: wicewojewoda małopolski Andrzej Haręślak oraz wicedyrektor Wydziału Edukacji i Kultury UMK Marek Podoluk. Komisarzem wystawy była inicjatorka powstania tej nowej Galerii Dorota Kurzawska.

Kolejną z ważnych ekspozycji była otwarta w salach Arsenalu – Muzeum XX Czarłortoryskich wystawa prac Stefana Pappa – część II – *Rzeźby, grafiki, rysunki*. Miała ona charakter retrospektywy, jej celem było pokazanie dokonań artysty, trwale

zapisanego w kronikach działań artystycznych Krakowa i obchodzącego jubileusz 70-lecia. Rzeźby z drewna odwoływały się do prostego, ale przecież bardzo symbolicznego ukazania człowieka, jego postaw życiowych. Znani ludzie to ludzie miasta. Większość prac odwoływała się w sposób wyraźny do wydarzeń politycznych ostatnich dziesięcioleci: *Protest, Solidarność, Opór, Wyobcowanie*. Były też odnoszące się do uniwersalnych tęsknot i uczuć, jak: *Miłość, Rozpacz, Żaloba*.

Kołaże to przede wszystkim wynik zainteresowań artysty rzeźbą i architekturą, a więc przestrzenią. Przestrzeń wyczarowuje artysta poprzez rozmaite oddziaływanie na tworzywa, którym są karton i papier. Rysunki, w swej formie pokrewne kolażom, są u Stefana Pappa swoistymi psychodramami nastrojów i odczuć. Wydają się wyrastać z podświadomości i intuicji artysty, ale widoczna jest stała kontrola – panowanie zarówno nad formą, jak i zaskakującą nieraz, czasami nierzeczywistą treścią. Wreszcie satyra, najbardziej popularna i przez całe życie uprawiana przez niego gałąź sztuki, ukazuje jak baczny obserwator, potrafiący dostrzec znikomość sztucznych wielkości jest Stefan Papp. Komisarzem wystawy była Marta Marek.

W czerwcu gościliśmy w Galerii Teatralnej greckiego artystę Manosa Pontikaitisa. Malarz i rzeźbiarz, absolwent uczelni greckich i włoskich, od wielu lat zafascynowany jest antycznym teatrem greckim. Szczególnie interesuje go rola maski w spektaklu teatralnym. W swojej działalności dąży do jak najwierniejszego odtworzenia spektakli teatralnych, które odbywały się w greckim teatrze antycznym.

Maska w greckim teatrze służyła z jednej strony do skrótoowego przedstawienia charakterystyki kreowanej postaci, z drugiej zaś strony postać sceniczna, poruszająca się na koturnach, dzięki masce była lepiej widoczna. Ponadto maska poprawiała znacznie emisję głosu, gdyż zapewniała lepszą słyszalność. Do dziś zachowały się opisy 78 masek teatralnych z II wieku n.e. Są one inspiracją dla poszukiwań artysty, podobnie jak inne przedstawienia – płaskorzeźby, mozaiki, malowidła na wazach. Maską wykorzystywaną jest we współczesnym teatrze w rozmaitych spektaklach, nie tylko związanych z greckim teatrem.

Maska – mieszanina sztuki, zabobonu i fetyszu posiada wielowiekową tradycję. Znamy maski pośmiertne, świątynne i teatralne. Człowiek stosował maskę podczas obrzędów religijnych, mistycznych, jako narzędzie egzorcyzmów, ale również jako przedmiot ozdoby. Towarzyszyła i towarzyszy ona ludziom w trakcie zabaw – karnawału. Maską ukrywa, ale i czyni wyrazistą postać. Najbardziej charakterystyczna jest maska teatralna. Obecnie Centrum studiów nad Maską znajduje się na greckiej wyspie Chios – najbardziej znanym artystą tego kręgu jest właśnie bohater naszej ekspozycji.

Swoje prace wykonuje z pulpy papierowej, płótna, tworzyw sztucznych, nici i rozmaitych materiałów pochodzenia roślinnego. Skupia uwagę na ludzkiej twarzy, tworząc niezliczoną ilość typów ludzkich pełnych ekspresji, przykuwających uwagę widza. Wystawie, której komisarzem była Wanda Kwiatkowska-Ptak, towarzyszył piękny folder.

Z inspiracji maską powstała też druga ekspozycja – 30 projektów plakatów do wystawy Manosa Pontikaitisa, których twórcami byli studenci ASP z Katedry Komunikacji Wizualnej Wydziału Form Przemysłowych z pracowni profesorów Władysława Pluty i Jana Nuckowskiego. Plakat, który uzyskał I nagrodę na

Galeria Teatralna – wystawa Manos Pontikakis – maska grecka, fot. R. Korzeniowski

Konkursie, został wydrukowany – była to praca Marii Białoń. Komisarzem tej wystawy była Wanda Kwiatkowska-Ptak.

Drugą ważną wystawą tego miesiąca była przygotowana przez Annę Jodłowiec-Dziedzic ekspozycja ukazująca *Żydów Krakowskich 1868–1939*. Zaginiony, nieistniejący świat żydowskiego Kazimierza zarówno w dniu codziennym, jak i świątecznym – to bohater tej wystawy. Ekspozycja miała charakter historyczny; obok portretów, przedmiotów życia codziennego pojawiły się dokumenty, prasa itp. Wystawa ta stanowiła przymiarkę do dużej ekspozycji, przygotowywanej przez muzeum z myślą o Bożnicy Wysokiej. Zgodnie z wolą Gminy Żydowskiej po konserwacji i remoncie ma wzbogacić bazę lokalową Muzeum Historycznego Miasta Krakowa.

W lipcu muzeum udostępniło publiczności ekspozycję prac cenionego rysownika Stefana Żechowskiego. Artysta związany z Krakowem latami studiów oraz działalnością w okresie XX-lecia międzywojennego, należy do najgłośniejszych, owianych mitem skandali twórców, których sława nie łączyła się, niestety, ze znajomością przez szerszą publiczność ich dzieł. Ekspozycja przygotowana przez nasze muzeum była pierwszą od wielu lat tak gruntowną prezentacją dokonań tego artysty. Składała się z siedmiu działów: *Dialogi wewnętrzne – symbolika i dosłowność*, *Stworzenia i widziadła – świat baśni i nocnych mar*, *Literackie inspiracje*, *Twarze i portrety – fascynacje i zamierzenia*, *W pętach zmysłów – kobieta liryczna i demoniczna*, *Ślady przeszłości i zapisy codzienności*, *Bez słów – tylko dla dorosłych*.

Tak przygotowana wystawa stwarzała widzowi pogłębioną możliwość poznawania tej wyjątkowej twórczości, rozwiewała też wiele mitów. Dawnego skandalistę każe postrzegać jako znakomitego rysownika i malarza. Dawne prowokacje dziś okazują się zgola niewinnymi. Wystawa, której komisarzem był Stanisław Piwowarski, nosiła tytuł *Śniłem swoją sztukę – rysunek i malarstwo Stefana Żechowskiego*.

We wrześniu otwarto kolejną ekspozycję z cyklu *Skarby krakowskich klasztorów*. Poświęcona krakowskim zbiorom klasztorным była już 11 z kolei wystawą, stwarzającą szerokiej publiczności możliwość poznania na co dzień niedostępnych bezcennych skarbów polskiej kultury przez stulecia gromadzonych przez zgromadzenia zakonne. Tym razem udostępnialiśmy obiekty, stanowiące własność zakonu Jezuitów. Towarzystwo Jezusowe (Societas Jesu) ma długą i dramatyczną

Galeria Teatralna – wystawa Manos Pontikakis – maska grecka, fot. R. Korzeniowski

historię. Założone w XVI wieku przez św. Ignacego Loyolę, było jednym z najbardziej dynamicznych i wpływowych zgromadzeń, które szczególną rolę odegrało w okresie potrydenckim, kiedy to Kościół podjął ofensywną akcję skierowaną przeciwko nowinkom reformatorskim. Jezuici działali głównie na polu edukacji i wychowania, skupiając wokół siebie najwybitniejsze jednostki. Działalność zakonu została przerwana w III ćwierci XVIII wieku, kiedy to papież Klemens XIV podjął decyzję o kasacie zakonu. Decyzja ta miała fatalne znaczenie dla zachowania zgromadzonych przez dwa stulecia obiektów, większość z nich uległa rozproszeniu.

Przywrócenie do ponownego istnienia w 1814 roku przez papieża Piusa VII pozwoliło na ponowne odbudowanie świetności zakonu. W Polsce zakon uległ kasacie w 1773 roku, reaktywował swoją działalność w latach 20. XIX wieku. Odbudowa rezydencji Jezuitów w Krakowie nastąpiła dopiero w 1880 roku. Mimo tych dramatycznych losów, zdołał zakon zgromadzić wiele bezcennych obiektów z zakresu malarstwa, rzemiosła artystycznego, książek i archiwaliów. Wśród najbardziej zasłużonych postaci w dziejach polskiej kultury i oświaty, których losy związane były również z Krakowem wymienić należy m.in. ks. Jakuba Wujka, ks. Piotra Skargę, bł. o. Jana Beyzyma. W Krakowie działalność Zgromadzenia Jezuitów związana jest z kościołami pw. św. Barbary, św. Piotra i Pawła, św. Szczepana, Najświętszego Serca Pana Jezusa.

Organizując wystawę korzystaliśmy z uprzejmości następujących placówek jezuickich w Krakowie: rezydencji przy kościele św. Barbary, Archiwum Prowincji Polski Południowej Tow. Jezusowego (Mały Rynek 8), rezydencji przy kościele

Otwarcie wystawy *Śniłem swoją sztukę – malarstwo Stefana Żechowskiego*, druga z lewej żona artysty Z. Żechowska, obok komisarz wystawy S. Piwowarski, fot. J. Korzeniowski

Najświętszego Serca Pana Jezusa (ul. Kopernika 26), rezydencji przy kościele Chrystusa Króla w Przegorzalach oraz z Biblioteki Naukowej Księży Jezuitów przy ul. Kopernika 26.

Wśród pokazanych obiektów za najciekawsze należy uznać: kamienną *Pietę* z początku XV wieku, dzieło Mistrza Pięknych Madonn, obraz renesansowy z połowy XVI wieku z kręgu niemieckiego *Święty Hieronim*, obraz z przełomu XVI i XVII wieku *Chrystus Zmartwychwstały*, XVII-wieczny obraz *Matka Boska adorująca Dzieciątka*, obraz domniemanego autorstwa Alfonsa Cano *Chrystus przy słupie*, obraz autorstwa G.B. Salviego *Madonna*, dzieło Tomasza Dolabelliego *Matka Boska z Dzieciątkiem adorowana przez św. Stanisława Kostkę i św. Alojzego Gonzagę*. Obiekty rzemiosła artystycznego reprezentowały: barokowa monstrancja z kościoła św. Barbary z 2 połowy XVII wieku, relikwiarz kryształowy św. Stanisława Kostki z końca XVI wieku, kielichy od XVII do XX wieku, cenny zbiór ornatów od XVIII po XX wieku; archiwalia – dokumenty wystawione przez króla Stefana Batorego (1583), papieża Grzegorza XIII (1583), króla Zygmunta III Wazę (1588) oraz dokumenty cesarskie: Rudolfa II (1602), Macieja (1617), Ferdynanda III (1644) i Karola VI (1720). Ze zbiorów bibliotecznych najcenniejsze były *Historia mundi* Hartmanna Schedla (1493), *Żywot św. Stanisława* Jana Długosza (1511), tegoż autora *Historia Polonica* Dobromil (1615), Macieja Miechowity *Tractatus de duabus Sarmatiis* (1517), Jakuba Wujka *Biblia* (1599), *Kazanie na niedzielę i święta* Piotra Skargi (1610).

Na szczególną uwagę zasługuje współczesny mecenas księży Jezuitów, który od kilku lat organizują plenery malarskie, czego efektem są dzieła m.in. Stanisława Batrucha, Andrzeja Borowskiego, Stasysa Eidrigeviciusa, Zbysława Maciejewskiego, Franciszka Starowieyskiego, Jerzego Panka i innych. Wystawie towarzyszył folder autorstwa Janusza T. Nowaka i Witolda Turdzy.

Grudzień to tradycyjnie wystawy szopek krakowskich. Ich pokonkursową wystawę otwarto 8 grudnia w salach wystawowych Pałacu „Krzysztofor”. Stanowiła plon jubileuszowego 60. konkursu szopek, który dorocznym zwyczajem odbył się w 5 grudnia u stóp pomnika Adama Mickiewicza na Rynku Głównym. W uroczystym otwarciu uczestniczyli m.in. przewodniczący Sejmiku Małopolskiego Piotr Boroń. Część oficjalna, związana z ogłoszeniem wyników konkursu, rozdaniem nagród i dyplomów, uświetnił recital kolęd w wykonaniu Anny

Szałapak oraz występ Chóru „Młodej Filharmonii”. W trakcie otwarcia wystawy odbyła się promocja albumu *Szopki krakowskie*, autorstwa Anny Szałapak (tekst), Jacka Kubiny (zdjęcia), Władysława Pluty (projekt graficzny). Album zaprezentował prezes Wydawnictwa BOSZ Bogdan Szymanik.

Wielu dobrych recenzji doczekały się też zagraniczne ekspozycje szopek krakowskich w Oslo, Grazu, Moskwie, o których wspomniano wyżej.

Rok 2002 – daty otwarcia wystaw

Wystawy czasowe w salach własnych

Sala wystaw zmiennych – Pałac „Krzysztofor” Rynek Główny 35

Ameryka, Afganistan – historie ludzkie – wystawa fotografii
25 II–10 III

komisarz wystawy: Michał Grabowski

Oblicza miłości w sztuce polskiej XIX i początku XX wieku
10 IV 2002–10 VI

komisarze wystawy: Elżbieta Wojtała, Teresa Paszkot-Kluz,
aranżacja plastyczna Witold Turdza

Śniłem swoją sztukę – malarstwo Stefana Żechowskiego
10 VII–31 VIII

komisarze wystawy:

Stanisław Piwowarski, Joanna Strzyżewska

Skarby krakowskich klasztorów – zbiory oo. Jezuitów
18 IX–17 XI

komisarze wystawy: Janusz T. Nowak, Witold Turdza

Szopki krakowskie – wystawa pokonkursowa (60. konkurs)
8 XII–31 XII

komisarz wystawy: Anna Szałapak

Sień Pałacu „Krzysztofor”

Porcelanowe ogrody

15 III–19 V

komisarz wystawy: Elżbieta Firlet

Współczesne rzemiosła artystyczne

25 V–2 VI

komisarz wystawy: Piotr Hapanowicz

Panie, panny, panienki

12 VI–30 VI

komisarz wystawy: Elżbieta Firlet

Przemiany kształtu rynku krakowskiego od XIII do XX wieku
12 VI–30 VIII

komisarz wystawy: Piotr Hapanowicz

Konkursy szopek krakowskich w obiektywie Jacka Kubiny
4–31 XII

Galeria Teatralna – Dom pod Krzyżem

Aleksandra Sell-Walter – scenografia 9 I–28 II

Komisarze wystawy:

Wanda Kwiatkowska-Ptak, Krystyna Solańska

Gwiazda sceny krakowskiej – Tadeusz Huk 27 III–20 V

Komisarze wystawy:

Krystyna Solańska, Wanda Kwiatkowska-Ptak

Manos Pontikakis – MASKI 7 VI–15 IX

komisarz wystawy: Wanda Kwiatkowska-Ptak

Dedykacje – Molier 28 IX–31 XII

komisarz wystawy: Krystyna Solańska

Celestat

Polskie Bractwa Kurkowe

– *Bractwo z Rogoźna Wielkopolskiego* 22–30 VI

komisarz wystawy: Małgorzata Niechaj

Pokonkursowa wystawa prac dziecięcych

I Ty zostań Królem Kurkowym 22 VI–30 VI

komisarz wystawy: Grażyna Lichończak-Nurek

Wystawa prac uczniów SP nr 38 im. Bractwa Kurkowego

10 VIII–31 XII

komisarz wystawy: Grażyna Lichończak-Nurek

Wystawa pamiątek po Tadeuszu Polaczek-Korneckim 9–25 XI

komisarz wystawy: Grażyna Lichończak-Nurek

Kamienica Hipolitów

Janusz Orbitowski – malarstwo 22 I–27 II

komisarz wystawy: Maria Zientara

Stefan Papp – rysunki, akcje 27 III–14 IV

komisarz wystawy: Marta Marek

Zbigniew Łagocki – Znajomi z Krakowa II 24 IV–23 VI

komisarz wystawy: Andrzej Malik

Tadeusz Zaremba – Morze 4–27 VII

komisarz wystawy: Michał Grabowski

Bolesław Barbacki – mistrz portretu 9 VIII–15 IX

komisarz wystawy: Danuta Radwan

Stefan Szczerbiński – marmurki zakłete w papierze

26 IX–27 X

komisarz wystawy: Leszek Sibila

Wiesław Majka – fotografia prasowa 30 X–30 XI

komisarz wystawy: Teresa Kwiatkowska-Ptak

Czyj Abstrakt II 12–28 XII

komisarz wystawy: Maria Zientara

Galeria Letnia – podworec Pałacu „Krzysztoforzy”

Rzeźba plenerowa 9 V–15 X

komisarz wystawy: Dorota Kurzawska

Wieża Ratuszowa

Obecność – Adam Wsiotkowski – malarstwo 16 V–30 VI

komisarz wystawy: Maria Zientara

Leszek Misiak – malarstwo 5 VII–18 VIII

komisarz wystawy: Maria Zientara

Beata Popławska – malarstwo 23 VIII–30 IX

komisarz wystawy: Maria Zientara

Teresa Rzepecka-Kotkowska – malarstwo 3 X–3 XI

komisarz wystawy: Maria Zientara

Zwierzyniecki Salon Artystyczny

Pejzaż zwierzyniecki 1 I–27 I

Magia światła – wystawa fotografii 3 II–22 III

Deskur – Fantazja tysięcy i jedna 10 III–21 IV

Kraków – kwiaty, uroczyska 2 V–16 VI

Pory roku 23–30 VI

Między błękitnym niebem a zieloną ziemią 15–30 IX

Kazimierz Masłowski – malarstwo 1–27 X

Komisarzem wszystkich wystaw był Jerzy Segda.

Stara Synagoga

Z dziejów żydowskiego miasta Kazimierza

14 VI–31 XII 2002

komisarz wystawy: Anna Jodłowiec-Dziedzic

Wystawy czasowe w salach innych instytucji:

Muzeum Narodowe w Krakowie, Nowy Gmach

Od kryształków do cyfry (Leszek Sibila)

Muzeum Narodowe w Krakowie, Arsenał

Stefan Papp – II część wystawy (Marta Marek)

Wystawy objazdowe:

Muzeum Historyczne Miasta Tarnobrzega

Warownie Krakowa w rysunkach Zygmunta Wierciaka

Wystawy zagraniczne

Szopki krakowskie – Oslo (Norwegia)

komisarz wystawy: Danuta Radwan, Michał Grabowski

Szopki krakowskie – Graz (Austria)
komisarz wystawy: Anna Szałaapak

Szopki krakowskie – Moskwa
Komisarz wystawy: Małgorzata Niechaj

Działalność naukowa i upowszechnieniowa

Praca naukowa muzeum w omawianym czteroleciu przebiegała zgodnie z nakreślonymi w statucie zadaniami, tzn. koncentrowała się przede wszystkim na naukowym opracowaniu posiadanego zasobu eksponatowego. Wyniki prac inwentaryzacyjnych, wszechstronne rozpoznanie opisywanych obiektów, z określeniem ich znaczenia do poszerzenia zakresu naszej wiedzy o Krakowie, były wykorzystywane w pracy upowszechnieniowej, która również w minionym okresie miała charakter wielopłaszczyznowy. Najciekawsze eksponaty były włączane do ekspozycji stałych lub prezentowane na wystawach czasowych.

Inną formą ich udostępniania były wydawnictwa własne lub innych oficyn. W formie katalogów, folderów, albumów przedstawiono w nich nasze eksponaty. Jeszcze inną formą zapoznawania szerokiej publiczności z efektami naszej pracy były referaty, prelekcje, lekcje oraz audycje radiowe i telewizyjne. W ciągu opisywanych czterech lat działą opracowały karty katalogu naukowego i karty katalogów rzeczowych dla 3 912 obiektów. Podobnie jak w latach poprzednich, fotografie stanowiły zdecydowaną większość opracowanych muzealiów. W odniesieniu do pozostałych obiektów trudno wskazać, jaki rodzaj muzealiów przeważał. Były wśród nich zarówno przedmioty codziennego użytku, jak i wyroby o charakterze artystycznym. Opracowywano m.in. zespoły mebli, pamiątki historyczne, dywany, części wyposażenia mieszkań, fragmenty garderoby, kostiumy, obrazy, grafiki, numizmaty. Największy przyrost dotyczył eksponatów nowo powstałej kolekcji harcerek. Prace inwentaryzacyjne przebiegały w różnym tempie. Były obiekty bardzo łatwe do rozpoznania i naukowej weryfikacji, były też takie, które wymagały żmudnych poszukiwań. Drugi, bardzo ważny nurt, ściśle zresztą łączący się z pierwszym, stanowiły prace nad scenariuszami wystaw muzealnych, czyli monograficznym lub syntetycznym ujęciem tych zagadnień z dziejów Krakowa, jego kultury, sztuki, obyczaju, które można było w sposób zrozumiały, nowatorski, a zarazem wyczerpujący ukazać poprzez należycie dobrane i zaaranżowane eksponaty muzealne.

Oczywiście, nie wszystkie spośród 150 ekspozycji muzealnych, które przygotowaliśmy w omawianym okresie, wymagały długich opracowań koncepcyjnych, żmudnych kwerend i poszukiwań. Niektóre, mające charakter bardziej popularyzatorski, przygotowane zostały przy minimalnym nakładzie pracy, ale były też i takie, które pochłonęły wiele godzin studiów. W tym omówieniu skoncentrujemy się jedynie na tych drugich.

Jak zawsze długich kwerend i studiów wymagały przygotowania kolejnych ekspozycji z cyklu *Skarby krakowskich klasztorów*, co było tym ważniejsze, iż dotychczasowe doświadczenie wykazało, że nawet te zgromadzenia, których zasoby są skatalogowane, odsłaniały nowe, do tej pory mało znane lub nieznane dokumenty, dzieła sztuki, pamiątki historyczne. Całokształt dotychczasowej wiedzy, wynikającej z przygoto-

wania dziewięciu ekspozycji z tego cyklu, zawarli autorzy scenariuszy ekspozycji w obszernym katalogu, będącym z jednej strony syntetycznym przedstawieniem historii zgromadzeń zakonnych i ich skarbów – dóbr kultury narodowej, z drugiej zaś wyczerpującym opisem katalogowym wybranych, najcenniejszych obiektów. Ustalenia zawarte w omawianym katalogu Janusz T. Nowak i Witold Turdza przedstawili ponadto szerokiej publiczności w cyklu artykułów publikowanych na łamach specjalistycznego, ale popularnego miesięcznika „Art & Biznes”. Wydane dzięki finansowemu wsparciu Biura Festiwalu „Kraków 2000” opracowanie *Skarby krakowskich klasztorów* zasługuje na szczególne wyróżnienie nie tylko ze względu na wysoki poziom naukowy, ale również edytorski.

Szczególnie wiele wysiłku pracownicy muzeum włożyli w rozpoznanie zasobu eksponatowego, a następnie opracowanie i zrealizowanie scenariusza ekspozycji poświęconej działaniom Armii Krajowej – *Historia i pamięć. Z kolekcji fundacji AK*. Autorami ekspozycji byli Teodor Gąsiorowski i Andrzej Kuler.

Równie wiele trudu kosztowało przygotowanie scenariusza wystawy stałej *Dzieje i kultura Żydów*. Była to już kolejna próba znalezienia najlepszego sposobu ukazania dziejów społeczności przez wieki trwale związanej z Krakowem, która dla młodych mieszkańców naszego miasta jest egzotyczna, niczym dalekie kraje. Jak pokazać normalny dzień z życia ludzi, na których bezlitośnie wykonywano wyrok śmierci, niszcząc zarazem wszelkie ślady ich życia? Jak po okrutnym czasie holocaustu pokazać, że mieszczące się w sferze kultury i obyczaju rodzinne tradycje i obrzędy pozwalają najlepiej poznać życie codzienne żydowskich mieszkańców Kazimierza? Jak oddać atmosferę i przywołać obraz domów uliczek oraz ludzi, którzy ongiś tak gęsto je wypełniali? I wreszcie – jak dać świadectwo o czasie zagłady. Z tymi problemami zmierzali się Eugeniusz Duda i współpracująca z nim Anna Jodłowiec – autorzy scenariusza ekspozycji w Starej Synagodze.

Kolejnym wielkim wyzwaniem było opracowanie kształtu wystawy poświęconej znakomitemu malarzowi Juliuszowi Koszakowi. Trud ten podjęła Marta Marek, której pomocą służył znakomity znawca twórczości Kossaków, Kazimierz Olszański. Autorzy ekspozycji, choć często zacięcie dyskutowali, ujawniając różnice pomysłów co do sposobu najlepszego ukazania postaci i dokonań malarza, to zwycięsko wywiązali się ze swego zadania, co obok komisarza ekspozycji było zasługą Teresy Paszkot i autora aranżacji Witolda Turdzy.

Kolejne poważne opracowania scenariuszowe podjęto z inicjatywy Grażyny Lichończak-Nurek, pomysłodawczyni nowego cyklu ekspozycyjnego *Tam na Celestacie*, który objął prezentacje europejskich bractw kurkowych oraz bractwa z Bytomia i Rogoźna Wielkopolskiego. Scenariusze tych prezentacji przygotowały: Grażyna Lichończak-Nurek oraz Małgorzata Niechaj. Należy także wskazać na niezwykle staranne opracowanie scenariusza i katalogu ekspozycji *Ojciec Święty a krakowskie Bractwo Kurkowe*, autorstwa Grażyny Lichończak-Nurek.

Dużo czasu poświęcono opracowaniu dwóch scenariuszy wystaw, pozornie odległych treściowo, ale metodologicznie, ze względu na problemowe ujęcie tematu, bardzo do siebie zbliżonych. Pierwszy zajmował się zagadnieniem *Potęgi obyczaju*, drugi zaś starał się odpowiedzieć na pytanie, jakie symboliczne i faktyczne znaczenie miała dla Krakowa i jego postrzegania – stołeczność. Czy *Forteca Monarchów* to zja-

Wieża Ratuszowa – otwarcie wystawy prac A. Wsiolkowskiego *Obecność*, fot. R. Korzeniowski

wisko bardziej zakodowane w sferze ducha czy praktyki administracyjnej? Nad tymi scenariuszami trudzili się: Anna Jodłowiec, Danuta Radwan i Eugeniusz Duda.

Wiele kwerend trzeba było przeprowadzić, aby zbudować zwarty treściowo scenariusz, oddający istotę przewrotu w komunikacji międzyludzkiej, jakim było radio, które obchodziło 75 rocznicę swego funkcjonowania w Krakowie. Scenariusz ten opracował Leszek Sibila.

Autorką kolejnego, bardzo bogatego w warstwie poznawczej scenariusza, zbudowanego z jednej strony na perfekcyjnym opanowaniu warstwy ikonograficznej jak i sfery myśli i idei, była Elżbieta Wojtałowa, która podjęła się odpowiedzi na pytanie aktualne i w Krakowie, i w Warszawie, i w każdym miejscu naszego kraju. Jakże mianowicie *Oblicza* – przybierała – *miłość w sztuce polskiej XIX i początku XX wieku*.

Przez wszystkie lata objęte tym podsumowaniem trwały również prace, prowadzone przez Marię Zientarę, nad drogami poszukiwań artystów współcześnie tworzących, które owocowały kolejnymi scenariuszami wystaw z cyklu *Z pracowni naszych artystów*.

Z uwagą przyglądaliśmy się też dokonaniom artystów scen krakowskich, co z kolei dało asumpt do opracowania scenariuszy ekspozycji, przedstawiających wybitnych plakacistów teatralnych, scenografów oraz *Gwiazdy scen krakowskich*. Prace nad tymi scenariuszami prowadziły: Krystyna Solańska, Wanda Kwiatkowska-Ptak i Małgorzata Palka-Konieczko.

Wszystkie z omówionych wyżej scenariuszy doczekały się realizacji. Ponadto pracowano nad tematami, które powinny zaowocować wystawami w następnych latach: *Z kobietą przez wieki* (Maria Zientara), *Zagłada Żydów w Krakowie – w 60. rocznicę likwidacji getta krakowskiego* (Anna Jodłowiec-Dziedzic), *Bractwo Kurkowe Tarnowskich Gór* (Grażyna Lichończak-Nurek), *Nie od razu Kraków odnowiono* (Elżbieta Firlet, Andrzej Malik), *Czas chasydów* (Elżbieta Długosz), *Bronisław Chromy – rzeźba* (Dorota Kurzawska), *Kraków niebieskiego mundurka* (Piotr Hapanowicz, Jacek Salwiński).

Innym kierunkiem pracy, wynikającym z obowiązku udostępniania zbiorów i informowania o nich, były kwerendy prowadzone na zlecenie różnych instytucji, konserwatorów, samodzielnych pracowników nauki, doktorantów, studentów, miłośników Krakowa, dziennikarzy radia itp. Ogółem pracownicy merytoryczni muzeum przeprowadzili kwerendy i odpowiedzieli na 1429 różnorodnych zapytań. Najczęściej

Wieża Ratuszowa – wystawa Bogdan Achimescu – ilustracje – miasto, fot. R. Korzeniowski

Wystawa Bogusław Bachorczyk – *dolina tożsamości*, sala druga, fot. J. Korzeniowski

korzystały z naszej pomocy następujące Instytucje: Konserwator Wojewódzki i Miejski, redakcje „Dziennika Polskiego” i „Gazety Krakowskiej”, Krakowskiego Ośrodka Telewizji Polskiej, doktoranci Politechniki Krakowskiej, Historii i Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Pracownicy muzeum, zgodnie z długoletnimi planami, prowadzili prace dokumentacyjne. Dział zajmujący się problemami wojny i okupacji kontynuował prowadzenie kartotek i komputerowych baz danych dotyczących: bibliografii Krakowa lat 1939–1945 (liczy ona obecnie 3319 pozycji; przybyło 403), uczestników konspiracji (liczy obecnie 19 410 nazwisk; przybyło 457 nazwisk). Prace te prowadzili: Teodor Gąsiorowski, Andrzej Kuler, a następnie Jacek Salwiński i Monika Bednarek. Założono komputerowe bazy danych do tematów: „Żydzi krakowscy”, „Instytucje żydowskie” (Eugeniusz Duda, Beata Łabno), „Polskie Malarstwo Historyczne” (Maria Zientara). Pracownia Dokumentacji Architektury prowadziła dokumentację fotograficzną i opisową zmian zachodzących w kształcie architektonicznym i urbanistycznym Krakowa (Henryk Świątek, Elżbieta Firlet). W ciągu przedstawianego czterolecia wykonano i opisano 4408 negatywów rejestrujących zmiany na terenie miasta.

Osobną kartę aktywności badawczej pracowników muzeum stanowiły prace nad artykułami, monografiami, przewodnikami, folderami, katalogami i referatami, na łamach

których zajmowano się problemami z historii i kultury naszego miasta, bądź starając się dokonać nowych ustaleń, bądź dążąc do weryfikacji lub potwierdzenia, w świetle nowych materiałów, dotychczasowych poglądów. Wiele z podejmowanych opracowań za główny cel stawiało sobie popularyzację wiedzy o Krakowie. Wśród katalogów na pierwszy plan wybijają się prace towarzyszące otwieranym wystawom. Tutaj przede wszystkim trzeba wymienić publikację Marii Zientary *Z pracowni naszych artystów. Sztuka krakowska lat dziewięćdziesiątych*, która łączyła cechy monografii i katalogu, oraz Grażyny Lichończak-Nurek *Ojciec Święty Jan Paweł II a krakowskie Bractwo Kurkowe*.

Pozostając przy katalogach wystaw trzeba jeszcze wymienić prace: Marty Marek *Juliusz Kossak*, Marii Zientary *Miasto i ludzie w sztuce współczesnej*, Janusza T. Nowaka i Witolda Turdzy *Skarby krakowskich klasztorów – zbiory ss. Prezentek*, Małgorzaty Palki-Konieczko *Anna i Tadeusz Smolnicy. Scenografia i kostiumy*, Danuty Radwan i Witolda Turdzy *Forteca monarchów. Królowie i ich stolica*, Janusza T. Nowaka i Witolda Turdzy *Skarby krakowskich klasztorów – zbiory oo. Misjonarzy*, Stanisława Piwowarskiego katalog prac Stefana Żechowskiego *Śniłem swoją sztukę*, Elżbiety Wojtałowej i Teresy Paszkot *Oblicza miłości w sztuce polskiej XIX i początku XX w.*, Janusza T. Nowaka i Witolda Turdzy *Skarby krakowskich klasztorów – zbiory XX Jezuitów*. Wśród folderów na uwagę zasługują: Eugeniusza Dudy *Z dziejów i kultury Żydów*, Wacława Passowicza *Z dziejów i kultury Krakowa*, Andrzeja Malika *Andrzej Kasprzyk – rysunki prasowe*, Marii Zientary *Marian Siwek – malarstwo i rysunek*, tej samej autorki *Janina Berdakowa – malarstwo*, W. Kwiatkowskiej-Ptak *Gwiazdy sceny krakowskiej – Jerzy Stuhr*, Małgorzaty Palki-Konieczko *Malarstwo w teatrze uwikłane*, Eugeniusza Dudy *Devi Tuszyński – miniatury o tematyce biblijnej*, Wandy Kwiatkowskiej-Ptak *Elżbieta Krywsza-Federowicz – scenografia i Grupa Collegium*, Michała Niezabitowskiego – *Znak wiecznotrwały. Dzieje budowy Kopca Tadeusza Kościuszki*, Krystyny Solańskiej *Gwiazdy sceny krakowskiej – Halina Gryglaszewska*, Wandy Kwiatkowskiej-Ptak *Maska grecka Manosa Pontikaitisa*, Małgorzaty Niechaj *Bractwo Kurkowe Rogoża z Rogoźna Wielkopolskiego*, Andrzeja Malika *Znajomi z Krakowa w fotografii Zbigniewa Łagockiego*.

Pracownicy muzeum opublikowali również szereg artykułów w wydawnictwach zewnętrznych, m.in.: Grażyna Lichończak-Nurek cykl siedmiu artykułów pod tytułem *Skarby krakowskiego Celestatu* („Gazeta Antykwaryczna”), Związki rodziny Bieniarzów z krakowskim Bractwem Kurkowym („Rocznik Krakowski”), Wacław Passowicz i Andrzej Szczygieł *Muzeum Historyczne i jego zbiory* („Gazeta Antykwaryczna”), Wacław Passowicz *Zbiory rzemiosła cechowego Muzeum Historycznego miasta Krakowa* („Gazeta Antykwaryczna”), Elżbieta Firlet *Tablica pamiątkowa księcia Krakusa na wzgórzach wawelskich* („Studia Waweliana”), Aleksandra Radwan *W kręgu ognia czyli o piecach i kaflach* („Gazeta Antykwaryczna”).

Ponadto czynnie uczestniczono w sesjach naukowych, wygłaszając referaty: Grażyna Lichończak-Nurek na sesji Polskiego Towarzystwa Historycznego „Kościół krakowski w życiu państwa i narodu polskiego” – *Biskup Władysław Jastrzębiec i jego dzieło w kościele krakowskim*, Stanisław Piwowarski na sesji PAN *Kontrowersje wokół 106 DP AK*, Wacław Passowicz na sesji PAU *Towarzystwo Obrony Kresów Zachodnich w Krakowie w latach 1919–1939*, Michał Niezabitowski na sesji organizowanej w 180. rocznicę usypania Kopca Tadeusza Kościuszki – *Kopiec w historii i tradycji – znak wiecznie trwały*. Ponadto na zlecenie Rady Dzielnicy IV pracownicy muzeum, działający w Towarzystwie Pro Museo zorganizowali sesję poświęconą historii tej dzielnicy. Referaty wygłosili: Piotr Hapanowicz, Michał Niezabitowski, Małgorzata Niechaj. Obrady prowadził Jacek Salwiński.

Podobnie jak w latach poprzednich muzeum – wraz z Zakładem Wychowania przez Sztukę Instytutu Pedagogiki UJ – było organizatorem czterech seminariów poświęconych pogłębieniu wiedzy o klasztorach, których zbiory prezentowane były na wystawach z cyklu *Skarby krakowskich klasztorów*. Materiały z sesji poświęconych oo. Misjonarzom i XX Jezuitom zostały opublikowane w oddzielnych wydawnictwach.

Ponadto muzeum było współorganizatorem sesji upamiętniającej rodzinę Polaczek-Korneckich, obrady odbywały się w salach Celestatu. Referat poświęcony Tadeuszowi Polaczek-Korneckiemu przedstawiła Grażyna Lichończak-Nurek. Muzeum we współpracy ze Związkiem Muzeów Polskich i Akademią Pedagogiczną przygotowało sesję i warsztaty pod hasłem „Muzeum – Szkole”. Wzorcowe lekcje prowadzili: Michał Niezabitowski, Marta Marek, Michał Grabowski, Anna Jodłowiec-Dziedzic. Pracownicy muzeum czynnie uczestniczyli także w akcji odczytowej prowadzonej przez TMHiZK. Odczyty wygłosili m.in.: Monika Bednarek, Małgorzata Niechaj, Stanisław Piwowarski.

Wzorem lat poprzednich pracownicy muzeum przygotowali i wygłaszali referaty na naukowych spotkaniach muzealnych. W okresie omawianego czterolecia odbyły się 34 spotkania.

Rok 1999 – tematy spotkań

11 I 1999 – Jacek Salwiński:
Decyzja lokalizacji Nowej Huty pod Krakowem

15 II 1999 – Anna Szałapak:
Kolekcja szopek krakowskich w zbiorach MHK
– *wykonawcy i ich dzieła, analiza socjologiczno-artystyczna*

8 III 1999 – Andrzej Malik:
Niekrakowskie zdjęcia Ignacego Kriegera

12 IV 1999 – Danuta Radwan:
Nieznany obraz Michała Stachowicza
– *uczony w pracowni. Portret Andrzeja Auera*

17 V 1999 – Elżbieta Wojtała:
Wacław Koniuszko – życie i dzieła

14 VI 1999 – Teresa Kwiatkowska:
Pomniki na plantach w fotografiach Ignacego Kriegera

11 X 1999 – Maria Kwaśnik, Bożena Urbańska, Witold Turdza:
Sprawozdanie z naukowego objazdu – muzea włoskie

15 XI 1999 – Michał Grabowski:
Peregrynacje zagraniczne Polaków w XVI i XVII wieku

13 XII 1999 – Monika Bednarek: *Obraz Żydów w krakowskiej polskojęzycznej prasie żydowskiej w latach 1935–1939*

Rok 2000 – tematy spotkań

17 I 2000 – Barbara Miszczyk:
Krakowski strój ludowy noszony w Bronowicach

7 II 2000 – Andrzej Kuler, Teodor Gąsiorowski:
Krakowianie wywiezieni do ZSRR po 1945 roku

7 III 2000 – Elżbieta Wojtała:
Portrety krakowian w zbiorach malarstwa Muzeum Narodowego w Krakowie

10 IV 2000 – Stanisław Piwowski:
Aresztowanie gen. bryg. S. Rostworowskiego przez krakowskie gestapo 11 sierpnia 1944 roku

15 V 2000 – Wiktor Kucharski:
Warsztat historyka bronioznawcy w świetle pracy nad katalogiem broni palnej w zbiorach MHK

12 VI 2000 – Jacek Salwiński:
Obiekty metrologiczne w zbiorach MHK

16 X 2000 – Małgorzata Niechaj:
Krowodrza – zarys problematyki badawczej

13 XI 2000 – Henryk Świątek:
Ślady rycerskie i szlacheckie na budynkach Krakowa

11 XII 2000 – Maria Zientara:
Kobieta a władza w ikonografii – sztuka współczesna

Rok 2001 – tematy spotkań

15 I 2001 – Andrzej Malik:
Prace artystów ZPAF w zbiorach MHK

19 II 2001 – Stanisława Opalińska:
Kartki pocztowe w zbiorach MHK

12 III 2001 – Eugeniusz Duda:
Potrzeby i perspektywy rozwoju Muzeum żydowskiego w Krakowie w świetle możliwości pozyskania na cele muzealne Bożnicy Wysokiej

23 IV 2001 – Stanisław Piwowski:
Kraków w planach powstania powszechnego Armii Krajowej

15 V 2001 – Danuta Radwan:
Historia biżuterii patriotycznej – w świetle zbiorów MHK

15 X 2001 – Greta Czapryniak:
Archiwalia odnoszące się do rodzin krakowskich w zbiorach MHK

12 XI 2001 – Michał Niezabitowski:
Juridyki krakowskie – zarys problematyki badawczej

10 XII 2001 – Jacek Salwiński: *Problemy badawcze dotyczące okresu 1939–1956. Stan, potrzeby, plany w pracy Muzeum Historycznego Miasta Krakowa*

Rok 2002 – tematy i daty spotkań

21 I 2002 – Elżbieta Błazewska:
Rozważanie o czasie i zegarze. Najciekawsze obiekty ze zbiorów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

18 II 2002 – Małgorzata Kozłowska:
Zbiory archiwalno biblioteczne kolekcji harcerskiej Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

11 III 2002 – Teresa Kwiatkowska:
Mniej znane fotografie ze zbiorów Kriegerów

15 IV 2002 – Stanisław Piwowski:
Edward Godlewski – „Garda” Komendant Krakowskiego Okręgu AK

20 V 2002 – Danuta Radwan:
W cieniu ojca – Teodor Baltazar Stachowicz, malarz Krakowa

12 X 2002 – Aleksandra Radwan:
Ubiór i uzbrojenie Milicji Krakowa w świetle Rolki sztokholmskiej

15 XI 2002 – Małgorzata Niechaj:
Związki rodziny Ettmayerów z Krakowem

12 XII 2002 – Jacek Salwiński: *Dom Śląski w Krakowie – wokół kontrowersji związanych z jego historią*

W pracy popularyzatorskiej, główny nacisk położono na następujące problemy:

- a) informowanie o podejmowanych przez muzeum działaniach: nowo otwieranych wystawach, lekcjach, prelekcjach, koncertach, konkursach, możliwości korzystania z oferty muzealnej przez widzów dorosłych, dzieci i młodzież w ramach lekcji i zajęć pozaszkolnych. Realizując ten kierunek opracowano różnorodne materiały informacyjne i reklamowe jak: plakaty, afisze, foldery, informacje oparte na nośnikach elektronicznych. Równocześnie zadbano, aby materiały reklamowe i informacyjne pojawiły się w wydawnictwach, informatorach adresowanych do szkół i turystów: *Informator turystyczny 2003*, *Informator Centrum Informacji Miejskiej*, *Szkolny informator turystyczny*, *Informator – hotele – rekomendacje*. Współpracowano z miejskim portalem internetowym *Magiczny Kraków*. Pracownicy muzeum współuczestniczyli w realizacji audycji radiowych i telewizyj-

nych, poświęconych szeroko pojmowanym dziejom i kulturze Krakowa, reklamie naszych zbiorów i ekspozycji (Wanda Kwiatkowska-Ptak, Grażyna Lichończak-Nurek, Michał Niezabitowski, Janusz T. Nowak, Wacław Passowicz, Leszek Sibila, Anna Szałapak, Andrzej Szczygieł, Witold Turdza).

- b) współpracę ze szkołami i placówkami zajęć pozaszkolnych. Szkoły wszystkich poziomów nauczania zostały zapoznane przez muzeum ze specjalnie opracowaną ofertą edukacyjną, zawierającą tematy proponowanych lekcji, prelekcji, mogących być realizowane w salach ekspozycyjnych z szerokim wykorzystaniem możliwości, jakie stwarza kontakt bezpośredni z oryginalnym dziełem sztuki, pamiątką historyczną. Muzeum aktywnie uczestniczyło w organizowanych po raz drugi przez Związek Muzeów Polskich i Akademię Pedagogiczną zajęciach z metodyki pracy dydaktycznej, pod hasłem „Muzeum Szkole”. Pracownicy działu Naukowo-Oświatowego oraz Oddziału Judaistycznego przygotowali i przeprowadzili wzorcowe lekcje i warsztaty (Anna Jodłowiec-Dziedzic, Michał Grabowski, Marta Marek, Michał Niezabitowski). Kontynuowano współpracę z organizacjami przewodnickimi, organizując szkolenia (Michał Niezabitowski, Anna Jodłowiec-Dziedzic) oraz uczestnicząc w Komisjach egzaminacyjnych (Małgorzata Niechaj). Współpracowano z Centrum Młodzieży w opracowaniu koncepcji i przeprowadzeniu kolejnych edycji tradycyjnego Konkursu Wiedzy o Krakowie, nad którym patronat sprawuje Rada Miasta Krakowa (Andrzej Malik, Michał Niezabitowski, Wacław Passowicz). W związku z reformą szkolnictwa konkurs organizowany był w dwóch edycjach: dla uczniów gimnazjów i liceów. Obok prowadzonego, w cyklu trzyletnim, konkursu o układzie chronologicznym od „Krakowa romańskiego” i „gotyckiego” po „Kraków doby najnowszej”, w którym uczestniczą uczniowie gimnazjów, organizowano konkursy problemowe dla młodzieży licealnej. W ciągu omawianego czterolecia podjęto następujące tematy: *Śladami antyku w Krakowie, Rajcy i mecenas, Nie od razu Kraków odnowiono, czyli dzieje odnowy zabytków Krakowa*. Zmagania konkursowe poprzedzono jak zawsze cyklem wykładów i wycieczek, prowadzonych przez pracowników muzeum. Finały konkursów odbyły się w sali Fontany Pałacu „Krzysztofor”, zaś nagrody i dyplomy finaliści otrzymywali w czasie uroczystych posiedzeń Rady Miasta, odbywanych corocznie w rocznicę lokacji Krakowa 5 czerwca. Było też muzeum współorganizatorem Konkursu Wiedzy o Krakowie dla Młodzieży Polonijnej. Ponadto w omawianym okresie zorganizowano konkursy tematyczne: *Stanisław Wyspiański – twórca niepokorny, O teatrze wiem wszystko, Helena Modrzejewska gwiazda dwóch kontynentów* (Wanda Kwiatkowska-Ptak, Krysztyna Solańska). Muzeum współorganizowało Olimpiadę Historyczną (Michał Niezabitowski).

Obok codziennej pracy dydaktycznej – oprowadzania wycieczek, przeprowadzania lekcji i warsztatów, organizowano spotkania z muzyką dla najmłodszych (Celestat), oraz adresowane do dorosłej publiczności koncerty *Krakowskie Wieczory Muzyki Kameralnej*, przygotowane we współpracy z Polskim Wydawnictwem Muzycznym. W ciągu tego czterolecia odbyło się (w cyklu kwartalnym) 11 koncertów. W salach muzealnych odbywały się uroczyste spotkania, sesje naukowe i odczyty, organizowane w porozumieniu

z muzeum przez inne instytucje kulturalne i naukowe oraz stowarzyszenia. W roku 1999 w sali Fontanowskiej miały miejsce uroczyste inauguracje „Dni Lwowa” (19 maja) oraz „Dni Kijowa” (20 września). We wrześniu tegoż roku odbyła się sesja poświęcona jednemu z ojców krakowskiej szkoły historycznej Michałowi Bobrzyńskiemu (25 września), zaś 2 grudnia gościł na spotkaniu w muzeum laureat Nagrody Nobla Czesław Miłosz.

W 2000 roku w salach muzeum odbyła się uroczysta sesja TMHiZK (15 kwietnia) z okazji 180 rocznicy powołania Komitetu Kopca Tadeusza Kościuszki. 29 września gościliśmy uczestników Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich, zaś 25 października uczestników Konferencji Rektorów Europejskich Szkół Wyższych.

9–10 listopada odbyła się konferencja naukowa *Droga do Solidarności. Tradycje intelektualne polskiego antykomunizmu*. Spośród polityków z „pierwszych stron gazet” gościł w muzeum 24 lipca Marian Krzaklewski. 15 stycznia 2001 roku z udziałem prezesa Instytutu Pamięci Narodowej prof. Leona Kieresa dyskutowano na specjalnej sesji na temat *Kłamstwa i zapomnienia*. W lipcu tegoż roku w sali Fontany odbyła się konferencja z udziałem kolejnego polityka – Leszka Millera. W murach Barbakanu 20 lipca odbył się koncert barda „Solidarności” Jacka Kaczmarskiego.

W roku 2002 na imprezie związanej z przyznaniem nagrody im. Andrzeja Urbańczyka Kazimierzowi Kutowski, gościło w sali Fontany wielu polityków, w tym premier Leszek Miller oraz minister i wiceministrowie kultury Waldemar Dąbrowski, Maciej Klimczak i Rafał Skąpski. W ciągu minionego czterolecia w salach muzeum odbyło się 132 różnorodnych imprez, koncertów, sesji naukowych, uroczystych wręczeń nagród, konferencji, w których wzięli udział przedstawiciele najwyższych władz państwa i miasta.

Muzeum było też, oprócz koncertów i spotkań o charakterze kameralnym, organizatorem imprez masowych, w których uczestniczyły tłumy krakowian i turystów. Dorocznym zwyczajem organizowaliśmy we wszystkie grudnie (1999–2002) pod pomnikiem Adama Mickiewicza konkursy na najpiękniejszą szopkę krakowską. W oktawę święta Bożego Ciała sprawowaliśmy pieczę nad harcami Lajkonika po ulicach Krakowa. Wreszcie, także w czerwcu, najpierw w Dzień Dziecka prowadziliśmy zawody o tytuł Dziecięcego Króla Kurkowego, a następnie czuwaliśmy nad przebiegiem intonizacji małych i dorosłych Królów Kurkowych.

- c) obsługę wycieczek, czyli współpracę z organizatorami ruchu turystycznego.

Współpracę z instytucjami, zajmującymi się organizacją masowego ruchu turystycznego ukierunkowaliśmy przede wszystkim na należyte informowanie o czasie otwarcia ekspozycji muzealnych, wydłużenie godzin pracy wystaw w szczycie sezonu turystycznego (Stara Synagoga, Wieża Ratuszowa, Barbakan), wprowadzenie biletów kredytowych dla zorganizowanych grup turystycznych. Ponadto za bardzo istotny uznaliśmy udział muzeum w szkoleniu przyszłych przewodników miejskich. Obok należycie złożonej oferty ten odcinek pracy traktujemy jako najważniejszy.

W ciągu omawianego okresu pracownicy muzeum przeprowadzili 420 lekcji, w których wzięło udział 13 547 uczniów. W grupach zorganizowanych oglądnięto ekspozy-

cje muzealne 199 473 widzów. Ogółem w ciągu omawianego okresu ekspozycje muzealne zwiedziło 612 759 osób.

Działalność wydawnicza

Rodzaj i liczba wydawnictw, które rokrocznie towarzyszyły naszym działaniom, były od wielu lat powodem ciągłych zmarteń i poczucia niespełnienia zarówno dyrekcji, jak i pracowników merytorycznych muzeum. Braki papieru najpierw, a później systematyczny brak środków, powodował, że ciągle stawaliśmy przed wyborem, czy lepiej dokonać zakupu muzealiów, a może pomalować sale, czy też drukować obszerniejszy katalog, monografię, przewodnik lub folder. Ta bolączka była nie tylko naszym udziałem, doskwierała większości muzeów. Zmiany, które zaszły po 1989 roku otworzyły nowe możliwości, z których powoli uczyliśmy się korzystać. Czterolecie, będące przedmiotem niniejszego omówienia, pod tym względem nie odbiegało specjalnie od dotychczasowych dokonań. W pierwszym rzędzie trzeba powiedzieć, że udało się zapęłnić trwającą od czterech lat przerwę w wydawaniu rocznika naukowego „Krzysztofor”. Numer 21, dorównujący objętością najobszerniejszym z dotychczasowych zeszytów, wydaliśmy w 2002 roku. Autorami większości artykułów byli pracownicy MHK. Dzięki pozyskaniu sponsorów udało się też poprawić poziom edytorski niektórych z naszych wydawnictw tak, że nie odbiegały swym kształtem od najlepszych dokonań w ich kategorii. Nie znajdując możliwości samodzielnego wydania, wiele pozycji autorstwa pracowników MHK zrealizowaliśmy we współpracy z innymi oficynami..

Za najbardziej spektakularne wydawnictwo tego okresu, które może stanowić znakomitą wizytówkę naszej instytucji uznajemy (kilkakrotnie tu już wspomniane) opracowanie *Skarby krakowskich klasztorów* Janusza T. Nowaka i Witolda Turdzy, które swą znakomitą szatą graficzną oraz okazały kształt zawdzięczało pomocy, jaką muzeum otrzymało od dyrekcji Festiwalu „Kraków 2000”. Jego hojna dotacja umożliwiła realizację wydawnictwa na najwyższym poziomie. Drugim wydawnictwem, które sprawiło nam wiele radości, była monografia pióra Celiny Bąk-Koczarskiej. Przedstawia ona historię mieszkańców Pałacu Krzysztofora, którzy na przestrzeni kilku stuleci zamieszkiwali mury tej szacownej budowli. Przed oczyma czytelników przewija się korowód postaci rozmaitego formatu: monarchów od Jana Kazimierza i Michała Korybuta Wiśniowieckiego po Stanisława Augusta Poniatowskiego. Wodzów i generałów: księcia Józefa Poniatowskiego i Władysława Sikorskiego, spiskowców 1846 i 1848 roku, żołnierzy Legionów Polskich Józefa Piłsudskiego, artystów i uczonych od Stanisława Przybyszewskiego po Tadeusza Kantora i członków Grupy Krakowskiej. Dzięki trudowi dr Bąk-Koczarskiej kolejna z budowli Krakowa, w tym wypadku gmach głównej siedziby naszego muzeum, odsłonił swoje tajemnice. Publikacja ta została zrealizowana jako podstawowa pozycja z szeregu wydawnictw przygotowanych z okazji stulecia muzeum.

Następny tom tegoż cyklu, autorstwa Marii Zientary, to monografia, a zarazem katalog poświęcony sztuce Krakowa lat dziewięćdziesiątych. W pracy tej, autorka obok syntetycznego przedstawienia najistotniejszych kierunków twórczości i poszukiwań krakowskich twórców u schyłku

XX wieku, nakreśliła sylwetki bohaterów ekspozycji realizowanych przez muzeum w Wieży Ratuszowej pod zbiorczym tytułem: *Z pracowni naszych artystów*.

Za niewątpliwy sukces, możliwy dzięki pozyskaniu sponsorów, należy też uznać drugie wydanie, bardzo dobrze od strony merytorycznej i edytorskiej przygotowanego katalogu *Dawna Żydowska Pocztówka*, opracowanego przez Eugeniusza Dudę i Marka Sosenkę. Wydanie pierwsze ukazało się w 1997 roku.

Wśród zbiorów Archiwum Naukowego naszego muzeum jednym z cenniejszych jest zespół archiwaliów odnoszący się do działalności istniejącego w Krakowie od połowy XIX wieku Stowarzyszenia Posługaczy Publicznych. Zbiór ten dał asumpt do podjęcia pracy nad monografią tej niezwykle pożytecznej poprzedniczki firm kuriersko-transportowych. Wysiłek autorki, Marii Kwaśnik, zaowocował udanym wydawnictwem zatytułowanym *Stowarzyszenie posługaczy publicznych w Krakowie w latach 1886–1945*. Stulecie nadania przez cesarza Franciszka Józefa nowego „Statutu Gminie Miasta Krakowa”, stało się okazją do opracowania przez Małgorzatę Niechaj popularno-naukowej rozprawy, poświęconej historii krakowskiego samorządu od czasów lokacji w 1257 roku aż po czasy współczesne. Interesująco zilustrowana książka, wydana dzięki dotacji kancelarii przewodniczącego Rady Miasta, jest jednym z ciekawszych osiągnięć wydawniczych muzeum.

Wśród nie wymienionych wcześniej dużych katalogów, które zaliczyć trzeba do niewątpliwych sukcesów nie tylko badawczych, ale i wydawniczych nie można pominąć wydanego w dwujęzycznej wersji (polskiej i angielskiej), zawierającego 50 barwnych ilustracji katalogu autorstwa Henryka Halkowskiego, Eugeniusza Dudy i Anny Jodłowiec *Potęga obyczajów*.

Kilka zdań należy poświęcić publikacjom, które nie były samodzielnymi wydawnictwami muzeum, ale powstały przy znaczącym naszym zaangażowaniu autorskim, bądź autorskim i finansowym. Niektóre z nich spotkały się z uznaniem zarówno krytyki jak i czytelników, dobrze służąc imieniu muzeum. W pierwszym rzędzie wymienić należy album *Szopki krakowskie* autorstwa Anny Szałapak i Jacka Kubięny. Książka powstała we współpracy z wydawnictwem BOSZ z okazji 60. konkursu szopek krakowskich. Publikacja jest syntetycznym przedstawieniem tradycji i historii budowania szopek od średniowiecza aż po czasy nam współczesne. Przedstawia wnikliwy opis obyczajów bożonarodzeniowych i historie konkursów. Główną jej zaletą, obok klarownego tekstu, są znakomite zdjęcia szopek – w całości i w detalach. Czytelnik może porównywać z architekturą Krakowa, tymi jej fragmentami, które były natchnieniem dla mistrzów zakłętę w drewnie i staniolu piękna jakim emanują krakowskie szopki. Album zawiera duży ładunek informacji, a zarazem mieści w sobie niezaprzeczalny urok baśniowego piękna arcydzieł krakowskich szopkarzy oraz krakowskich „klimatów”. Doskonała forma edytorska jest niewątpliwą zasługą prof. Władysława Pluty, autora graficznego kształtu książki. Dla promocji miasta, jego tradycji nie bez znaczenia jest, iż książka ma charakter dwujęzyczny; polsko – angielski. Tak więc powinna znaleźć czytelnika nie tylko w kraju, ale również poza jego granicami. Druga z ważnych pozycji, o której należy w tym miejscu powiedzieć kilka słów, jest album *Kraków wczoraj* autorstwa Wacława Passowicza i Ewy Gaczol, wydany przez gliwicką oficynę „Wokół nas”. Książka

ukazała się w języku polskim, niemieckim i angielskim. Tekst wynikiliwie omawia sposoby utrwalania obrazów miast od rysunków, grafik aż po zdjęcia; prowadzi czytelnika po ulicach Krakowa sprzed 1939 roku. Jednak głównym tworzywem książki są zdjęcia, które w całości pochodzą z kolekcji naszego muzeum. Album był kolejnym wydawnictwem przygotowanym na stulecie muzeum.

Następną ważną pozycją było albumowe wydawnictwo *Kraków wczoraj i dziś*, autorstwa Janusza Podleckiego i Witolda Turdzy. Punktem wyjścia są tu zdjęcia z zakładu fotograficznego Kriegerów, na których utrwalono kształt miasta sprzed blisko 120 laty. Te stare wizerunki miasta zostały skonfrontowane z fotografiami wykonanymi dzisiaj. Można zobaczyć, że wydawałaby się niezmienny od stuleci Kraków, ulega jednak przemianom, choć mają one mniejszy rozmiar niż gdzie indziej. Nadaje to naszemu miastu nigdzie tak mocno nie odczuwany kształt – „Arki między nowymi a starymi czasy”.

Na koniec wreszcie wydawnictwo, które obok wspomnianych wyżej, stanowi „dumę” zespołu pracowników muzeum. To zrealizowana wspólnie z Towarzystwem Pro Museo płyta CD. Zawarto na niej historię Krakowa lat 1846–1918, widzianą poprzez pryzmat fotografii z naszych kolekcji. Pomyśłodawczynią i kierownikiem całości prac nad tą nowatorską formą dokumentacji i popularyzacji dziejów Krakowa oraz zbiorów muzeum jest Ewa Gaczoł. W pracach wzięła udział większość pracowników merytorycznych muzeum. Płyta zawiera 1200 fotografii: osób, budynków, planów, map, bohaterów wydarzeń politycznych, społecznych, kulturalnych. Znakomicie oddaje klimat kulturowy, obyczajowy i polityczny miasta drugiej połowy XIX i pierwszych lat XX wieku. Obok fotografii zawiera około 800 stron tekstu. Jest to pierwsze w muzealnictwie polskim tak obszerne opracowanie, w którym wykorzystano nowoczesny nośnik informacyjny (płytę CD). Praca ta otrzymała wyróżnienie w dorocznym konkursie, organizowanym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego na „Wydarzenie Muzealne Roku”.

Ponadto na dorobek edytorski muzeum w latach 1999–2002 składa się kilkadziesiąt folderów, kilkanaście katalogów, ponad 100 zaproszeń, kilkanaście afiszy. Większość z nich została przedstawiona przy okazji omawiania prac badawczych, upowszechnieniowych i wystawienniczych.

Rada muzealna

Rada muzealna w omawianym okresie spotkała się dwukrotnie. Pierwsze spotkanie odbyło się 8 lutego 1999 roku z udziałem następujących członków Rady: Wiesława Bieńkowskiego, dr Celiny Bąk-Koczarskiej, prof. dr hab. Jacka Chrobaczynskiego, Eugeniusza Dudy, Grażyny Lichończak-Nurek, Janusza T. Nowaka, Stanisławy Opalińskiej, Wacława Passowicza, Stefana Radonia, Witolda Turdzy, Stefana Zajęca, prof. Zdzisława Żygulskiego oraz prof. Jana Samka, który przewodniczył obradom.

Zgodnie z porządkiem obrad, przyjęto protokół poprzedniego zebrania przedstawiony przez sekretarza Rady Stanisławę Opalińską. Następnie zebrani wysłuchali sprawozdania z działalności muzeum w 1998 roku, które przedstawił wicedyrektor Wacław Passowicz. W sprawozdaniu główny akcent

położono na sprawy związane z przygotowaniem i otwarciem dwóch nowych ekspozycji stałych: *Kraków w latach 1939–1945*, którą udostępniono w Domu Śląskim przy ul. Pomorskiej 2, oraz ekspozycji *Z dziejów i kultury Krakowa* w salach I piętra Pałacu „Krzysztofor”. Wiele uwagi poświęcono też problemom bazy muzealnej oraz remontowi dziedzica Pałacu „Krzysztofor”. Referent wskazał na znaczną aktywność naukową pracowników muzeum, której rezultatem są m.in. wydawnictwa: *Legiony Polskie* autorstwa Wacławy Milewskiej, Janusza T. Nowaka i Marii Zientary, *Najstarsza panorama ze zbiorów biblioteki w Würzburgu* Elżbiety Firlet, czy też rozdziały dotyczące handlu w IV tomie *Dziejów Krakowa* autorstwa Michała Niezabitowskiego. W trakcie dyskusji nad sprawozdaniem uczestnicy, nawiązując do dużej liczby wystaw zmiennych zastanawiali się, czy wielość działań ekspozycyjnych, aczkolwiek świadcząca o dużej dynamice pracy muzeum, nie wpływa ujemnie na realizację innych zadań. Z uznaniem przyjęto fakt stale wzrastającej frekwencji (prof. Jacek Chrobaczynski, prof. Zdzisław Żygulski, Stefan Zajęca). Podsumowując tę część obrad przewodniczący prof. dr hab. Jan Samek wnioskował o przyjęcie sprawozdania dyrektora. Zebrani jednogłośnie zaakceptowali działania muzeum w roku sprawozdawczym.

Plany na rok 1999 przedstawił dyrektor Andrzej Szczygieł. W pierwszej części wystąpienia omówił zadania związane z remontami budynków muzealnych, m.in. w Starej Synagodze, „Krzysztoforach” i Barbakanie. Przedstawił także plan wystaw akcentując, że obok cyklicznych ekspozycji przedstawiających skarby klasztorów, gwiazdy sceny krakowskiej, za najważniejsze uznajemy otwarcie po modernizacji wystawy stałej *Z dziejów i kultury Żydów* oraz wielką ekspozycję poświęconą Juliuszowi Kossakowi, w stulecie śmierci artysty. W związku z jubileuszem stulecia muzeum zapowiedział przygotowanie specjalnego wydawnictwa poświęconego historii głównej siedziby muzeum – Pałacowi „Krzysztofor”. Zebrani stwierdzili, że plan jest bardzo ambitny, przewidując zarówno trudne zadania techniczne (remonty), jak i dalsze dobre tempo pracy muzealnej (Celina Bąk-Koczarska, prof. Wiesław Bieńkowski). Plan pracy przyjęto jednogłośnie.

Kolejne posiedzenie Rady odbyło się 27 marca 2000 roku. Po otwarciu zebrania przez przewodniczącego prof. Jana Samka zebrani minutą ciszy uczcili pamięć długoletniego członka Rady, zmarłego 22 listopada 1999 roku prof. Wiesława Bieńkowskiego. Następnie zgodnie z porządkiem zebrania, członkowie Rady po zatwierdzeniu protokołu poprzedniego zebrania, który przedłożyła sekretarz Stanisława Opalińska, wysłuchali sprawozdania z działalności muzeum w 1999 roku. Przedstawił je wicedyrektor Wacław Passowicz. Zapoznano się z planami pracy na rok 2000, które nakreślił dyr. Andrzej Szczygieł. W czasie łącznej dyskusji nad obu przedstawionymi dokumentami, zebrani z uznaniem odnieśli się do dokonań minionego roku, które zwieńczone zostały starannie przygotowaną imprezą na 100-lecie muzeum. Oceniając plan pracy, zwrócono uwagę na konieczność opracowania szczegółowych wytycznych użytkownika Pałacu „Krzysztofor”, które będą stanowić podstawę do opracowania planu remontu. Na wniosek przewodniczącego zebrani jednogłośnie zaakceptowali sprawozdanie oraz plan działań muzeum.

Andrzej Szczygieł poinformował członków Rady, że od początku 2000 roku zmienił się status muzeum. Było ono do tej pory placówką państwową i podległą wojewodzie, przekazaną w tzw. „pilotaż”, czyli w zarząd samorządu (Gminy Miasta Krakowa). Mając swobodę decyzji, co do pozostania w gestii wojewody lub przejścia pod zarząd samorządu, po konsultacji z reprezentującymi pracowników związkami zawodowymi, postanowiono poddać się dyspozycji samorządu. Podstawą do podjęcia tej decyzji było przekonanie, że przyjęty kierunek zmian w zarządzaniu krajem, w tym m.in. kulturą przez decentralizację uprawnień, wzrost roli samorządu oraz fakt, że muzeum jest instytucją ściśle związaną z miastem predysponuje nas w pierwszym rzędzie do zmiany statusu z instytucji państwowej na samorządową. Członkowie Rady zaakceptowali decyzję dyrektora muzeum.

Zmiany personalne

W latach 1999–2002 ruch kadrowy nie odbiegał od norm, które występowały w latach poprzednich. W większym stopniu dotyczył personelu obsługi wystaw niż pracowników merytorycznych.

Rok 1999

W ciągu tego roku zostali przyjęci do pracy w muzeum następujący pracownicy:

Marzena Baran, Monika Bednarek, Izabella Benedykto-wicz, Michał Grabowski, Irena Guzek, Danuta Kicek, Leszek Kostuch, Tomasz Kościółek, Iwona Musiał, Magdalena Markiewicz, Maria Michalik, Antoni Michalik, Jakub Opióła, Aneta Piątek, Honorata Pilawska, Ewa Pokrywka, Violetta Pycińska, Zofia Rybak, Jerzy Segda, Paweł Skorut, Mirosława Skowrońska, Magdalena Swałek, Janina Szczurowska, Piotr Warzecha, Zuzanna Wiśniewska.

Odeszli z pracy:

Danuta Adamczyk, Wiktoria Batko, Alicja Dobosz, Mieczysław Donatowicz, Aneta Kafiaków-Zawadowska, Helena Knafel, Renata Malarczyk, Marta Marek, Magdalena Markiewicz, Ewa Pokrywka, Jerzy Segda, Mirosława Skowrońska, Władysław Zagórski.

Rok 2000

Przyjęci zostali do pracy:

Alicja Dobosz, Joanna Gondek, Leszek Guzek, Jolanta Klima, Bogumiła Kozak, Mikołaj Majka, Władysław Misiak, Renata Tupta, Beata Żurawska-Pasek.

Odeszli z pracy:

Stanisława Baran, Celina Bąk-Koczarska, Izabella Benedykto-wicz, Stanisława Cieślak, Teresa Foltńska, Monika Gądek, Teodor Gąsiorowski, Jolanta Klima, Rafał Korzeniowski, Andrzej Kuler, Andrzej Morawetz, Małgorzata Sepielak, Józefa Sikora, Paweł Skorut, Magdalena Szczerbowska, Krystyna Topolska, Beata Żurawska-Pasek.

Rok 2001

Przyjęci zostali do pracy:

Alicja Dobosz, Lucyna Fotomajczyk, Iwona Jawor-Pieron, Justyna Lisowicz, Lidia Kilarska, Dorota Młodzińska-

-Kurzawska, Józef Piątek, Michał Rzepka, Maria Sołek, Marian Walas, Małgorzata Wąsek.

Odeszli z pracy:

Jan Galos, Ewa Pokrywka, Helena Polit, Henryk Świątek, Marian Waligórski, Piotr Warzecha.

Rok 2002

Przyjęci zostali do pracy:

Elżbieta Długosz, Monika Gądek, Krzysztof Kostuch, Renata Malarczyk, Katarzyna Nawrot, Helena Polit, Jacek Szczerbiński, Jolanta Urbańska.

Odeszli z pracy:

Alicja Dobosz, Jadwiga Faust, Joanna Gondek, Krzysztof Kostuch, Jadwiga Lorek, Krystyna Mączyńska, Marzena Morawetz, Jacek Szczerbiński.

Jubileusze

W okresie omawianego czterolecia jubileusze 20-, 25-, 30- i 35-lecia pracy w instytucjach kultury i muzeum obchodzili następujący pracownicy: Elżbieta Balińska, Stanisława Baran, Elżbieta Błażewska, Joanna Boczoń, Anna Buczek, Iwona Butrycz-Nuckowska, Barbara Cieślak, Stanisława Cieślak, Krzysztof Drabik, Eugeniusz Duda, Mirosław Dziwisz, Jadwiga Faust, Elżbieta Firlet, Zofia Flis, Ewa Gaczoł, Anna Gawrońska, Irena Guzik, Leszek Guzik, Aleksandra Jaklińska-Duda, Bożena Jarosz, Iwona Juchno, Elżbieta Junger, Barbara Kaplik, Danuta Kicek, Bogdan Klima, Jolanta Klima, Bogusława Kluz, Małgorzata Kopeć, Józef Korzeniowski, Bernardetta Kostuch, Leszek Kostuch, Julia Kowalewska, Małgorzata Kozdroń, Helena Król, Wiktor Kucharski, Jadwiga Kwaśnik, Teresa Kwiatkowska, Wanda Kwiatkowska-Ptak, Stanisława Legutko, Grażyna Lichończak-Nurek, Krystyna Liszka, Jadwiga Lorek, Bożena Maciejewska, Zdzisław Maj, Andrzej Malik, Janina Mędrala, Antoni Michalik, Bożena Michoń, Urszula Misina, Andrzej Morawetz, Zofia Nizioł, Stanisława Opalińska, Małgorzata Palka-Konieczko, Wacław Passowicz, Anna Piątek, Józef Piątek, Bronisław Pięćik, Stanisław Piwowarski, Helena Pycińska, Aleksandra Radwan, Danuta Radwan, Zofia Rybak, Antonina Salwińska, Andrzej Saniternik, Jerzy Segda, Józefa Sikora, Krystyna Solańska-Aleksandroff, Janusz Sołek, Aniela Stanecka, Joanna Strzyżewska, Anna Szałapak, Magdalena Szczerbowska, Andrzej Szczygieł, Janina Szczurowska, Krzysztof Szkaradek, Henryk Świątek, Witold Turdza, Ewa van Wess, Marian Waligórski, Wacław Wagner, Antonina Wędzicha, Irena Woźniak, Adam Wróblewski, Andrzej Żurawski.